

Ida Hautanen

Toisen asteen opiskelijoiden kokemukset yläkouluaikaisesta koulukuraattorityöstä

Opinnäytetyö

Syksy 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Ida Hautanen

Työn nimi: Toisen asteen opiskelijoiden kokemukset yläkouluaikeaisesta koulukuraattorityöstä

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2017

Sivumäärä: 77

Liitteiden lukumäärä: 3

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan toisen asteen opiskelijoiden kokemuksia yläkouluaikeaisesta koulukuraattorityöstä. Koulukuraattorityöllä on kauaskantoisia vaikutuksia nuoren elämässä ja siitä voi jäädä hyvin vahvoja kokemuksia nuorelle niin hyvässä kuin pahassakin.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään koulukuraattorin työn tavoitetta, työnkuvaa ja koulukuraattorin osuutta oppilashuollossa. Yläkoulu nivoutuu nuoruuden kehitysvaiheeseen ja sillä on suuria vaikutuksia nuoren käyttäytymiseen. Teoriasa avataankin hieman nuoruusiän kehitystä ja siihen liittyviä tärkeimpiä kehitystehtäviä. Koulukuraattori kohtaa työssään monenlaisia haasteita ja niistä yleisimpiä on käsitelty teoriaosuudessa. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto on kerätty teemahaastatteluilla. Tutkimuksessa on haastateltu kuutta toisen asteen opiskelijaa, joista jokainen on ollut yläkoulussa koulukuraattorin asiakkaana.

Tutkimustulosten mukaan koulukuraattorityöstä on jäänyt lähes ainoastaan positiivisia kokemuksia, mutta aina koulukuraattorilta saatu apu ei ole vastannut oikeaan tarpeeseen. Luottamussuhde on ollut tärkeä osa kokemuksen muodostumista. Siihen on vaikuttanut koulukuraattorin persoona ja työskentelytapa, mutta myös nuoren aikaisemmat kokemukset koulukuraattoreista. Jokaisen nuoren kanssa työskentelytapa oli painottunut keskusteluun ja se oli ollut heille riittävää. Jokaisen kohdalla heidän haasteisiinsa saatiin apua myös ulkopuoliselta taholta. Nuoret olivat saaneet apua mielestään riittävän oikeaan aikaan, mutta he pohtivat myös, että aikaisemman avun hakeminen olisi vaatinut aktiivisuutta ja rohkeutta heiltä itseltään ja sitä heillä ei välttämättä ollut. Koulukuraattorityöllä oli ollut paljon vaikutusta heidän elämäänsä, mutta osan kohdalla se ei saanut yhtä suurta painoarvoa kuin toisilla. Haastatteluista nousi esille asioita, joihin koulukuraattorityössä voitaisiin kiinnittää huomioita, jotta kokemukset olisivat mahdollisimman positiivisia. Näitä olivat luottamussuhde, ammatillisuus, nuoren kokemus työskentelyn tarpeellisuudesta, kuraattorin työskentelytapa, persoona ja yhteistyötahot.

Avainsanat: koulukuraattori, oppilashuolto, yläkoulu, nuoruus, kokemukset

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Ida Hautanen

Title of thesis: Experiences of Students in Secondary Education Regarding the School Social Worker's Activity in Junior High School

Supervisor: Päivi Rinne

Year: 2017

Number of pages: 77

Number of appendices: 3

This thesis explores upper secondary students' experiences about the school social worker during their education. The school social work has far-reaching effects in teenagers' lives and it may leave very strong experiences, both good and bad.

The theory part of this thesis talks about the aim of school social work, the school social worker's job description and the role the school social work plays in student welfare services. Junior High happens at the same time as adolescence, and it has huge effects on teenagers' behaviour. The theory covers this developmental state and the most important development tasks. The school social worker deals with many different problems and the theory part covers the most common ones. This study was conducted as a qualitative research. The data for this study was collected by interviewing six volunteers. They all are secondary education students and they have been the school social worker's clients during their years in Junior High.

The results indicate that most of the participants have positive experiences about school social work, but the help that they got was not always the right kind of help. The trust relationship between the teenager and the school social worker had a significant role in the experience. The school social worker's personality, used methods and participants' past experiences had an effect on the trust relationship. Discussions were the most common method used with the participants and they felt it was sufficient for them. All the participants also got help from other social and health services. The participants felt that they got help at the right time but also stated that if they had wanted help sooner, it would have required more activity and more courage from them, which they did not necessarily have. Even though the work done with the school social worker had a lot of influence on the participants' lives, not all of them appreciated it as much as the others did. The participants' experiences also provided ideas on what to observe in school social work so that the experiences would be as positive as possible. These are the trust relationship, professionalism, teenager's experience on the importance of the customer-ship, school social worker's personality, used methods and the cooperation partners.

Keywords: school social worker, student welfare services, secondary education, youth, experiences

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen tarkoitus ja tavoite.....	8
2.2 Aikaisemmat tutkimukset.....	9
3 KOULUKURAATTORIN KUVAUS JA OPPILASHUOLTO.....	11
3.1 Koulukuraattorityön tavoite.....	11
3.2 Koulukuraattorin työnkuva.....	12
3.3 Koulukuraattorityötä määrittelevät lait.....	17
3.4 Oppilas- ja opiskelijahuolto.....	17
4 NUORUUDEN KEHITYSVAIHE JA TÄRKEIMMÄT KEHITYSTEHTÄVÄT.....	20
4.1 Nuoruus kehitysvaiheena.....	20
4.2 Nuoruuden kehitystehtävät.....	23
4.3 Nivelvaihe – siirtymä peruskoulusta toiselle asteelle.....	24
5 KOULUKURAATTORIN ASIAKASMÄÄRÄT JA KOULUKURAATTORITYÖSSÄ KOHDATTAVAT HAASTEET.....	26
5.1 Asiakasmäärät.....	26
5.2 Koulukuraattorin työssä kohdattavat oppilaiden haasteet.....	27
5.2.1 Koulupoissaolot ja koulumotivaatio.....	27
5.2.2 Koulupudokkuus.....	29
5.2.3 Mielen terveyden ongelmat ja käytöshäiriöt.....	30
5.2.4 Päihteet ja rikollisuus.....	31
5.2.5 Koulukiusaaminen.....	32
5.2.6 Perheen sisäiset ongelmat ja vanhemmuuden puute.....	33
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	35

6.1 Tutkimusmenetelmä.....	35
6.2 Aineistonkeruumenetelmä.....	36
6.3 Aineiston analysointimenetelmä.....	37
6.4 Tutkimuksen kulku	38
6.5 Luotettavuus ja eettisyys.....	40
7 TUTKIMUSTULOKSET	43
7.1 Taustatiedot	43
7.2 Tyyppi 1 – Positiiviset kokemukset koulukuraattorityöstä.....	43
7.3 Tyyppi 2 – Neutraalit kokemukset koulukuraattorityöstä	49
7.4 Tyyppi 3 – Negatiiviset kokemukset koulukuraattorityöstä	57
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	63
9 POHDINTA	68
LÄHTEET	71
LIITTEET.....	77

1 JOHDANTO

Koulumaailma on aina ollut minulle hyvin tuttu, sillä äitini on opettajana yläkoulussa. Ala-asteella haaveilin opettajan ammatista ja vielä vanhempanakin pohdin, että se voisi olla kiinnostava työ. Kuitenkin jossain vaiheessa mielipiteeni muuttui ja vannoin, etten ikinä halua olla opettaja tai ylipäättänsä työskennellä koulussa, enkä ainakaan yläkoulussa. Koulumaailma alkoi kuitenkin taas kiinnostaa, kun aloitin sosionomiopintoni. Eräs opettajamme työskenteli koulukuraattorina opettamisen lisäksi ja hän kertoi työstään hyvin paljon. Työ vaikutti mielenkiintoiselta. Se yhdisti koulumaailman, ilman pitkää opettajan koulutusta ja sosiaalialan, joka tuntui alusta asti omalta alaltani. Valitsinkin opintojani sen mukaan, että saisin mahdollisimman paljon nuoriin liittyviä opintoja tehtyä. Opiskeluideni kohokohta oli, kun tein työharjoittelun yläkoulun koulukuraattorille. Työharjoittelu oli erittäin silmiä avaava, sillä pääsin näkemään lähes kaikki mahdolliset osa-alueet, jotka liittyvät koulukuraattorin työhön. Tapasin erilaisia nuoria ja kuulin heidän erilaisista haasteistaan ja pääsin osaksi koulukuraattorin hyvin laajaa yhteistyöverkostoa. Työharjoittelu kasvatti kiinnostustani koulukuraattorityötä kohtaan hyvin paljon. Se ohjasi minut tekemään myös opinnäytetyöni koulukuraattorityöstä. Toivon, että jossain vaiheessa saan mahdollisuuden toimia koulukuraattorina yläkoulussa.

Koulukuraattorin työ on kohtaamista. Siinä painottuvat erityisesti koulukuraattorin oma persoona, käytetyt työmenetelmät ja laajat yhteistyöverkostot. Koulukuraattori ei työskentele vain nuoren kanssa, vaan yhtä lailla hänen perheensä kanssa. Yksittäisten oppilaiden lisäksi koulukuraattori vastaa muiden oppilashuollon palveluiden kanssa koko kouluyhteisön hyvinvoinnista. Koulukuraattorin työnkuva on hyvin laaja ja työn vaikutuspiiri on suuri. Tämän takia koulukuraattorin ammatillisuus vaikuttaa suuresti työn onnistumiseen.

Yläkoulu-aika on suurten muutosten aikaa nuorelle. Murrosiän fyysiset ja psyykkiset muutokset myllertävät ja samaan aikaan nuori yrittää toteuttaa nuoruusikänsä liittyviä kehitystehtäviä ja löytää omaa paikkaansa maailmassa. Nuoren oman elämän tai perheen sisäiset haasteet voivat helposti suistaa nuoren väärälle polulle. Koulukuraattori on aitiopaikalla ottamassa heistä kopin ja ohjaamassa takaisin oikeaan suuntaan. Koulukuraattorilla on mahdollisuus olla se turvallinen aikuinen,

jolta saa aina apua ja joka hyväksyy nuoren sellaisena kuin hän on. Tätä minä ha-
en sosiaalialalta: mahdollisuutta vaikuttaa positiivisella tavalla ihmisen elämään,
auttaa häntä löytämään vahvuutensa ja kulkemaan rohkeasti hänen haluamaansa
suuntaan.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä kappaleessa kerron opinnäytetyöni tarkoituksen ja tavoitteen. Koulukuraattoreita on tutkittu hyvin paljon monesta eri näkökulmasta. Esittelen tässä muutamia keskeisiä tutkimuksia, jotka ovat toimineet innoittajina omalle tutkimukselleni.

2.1 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Koulukuraattori kohtaa työssään esimerkiksi koulukiusaamista ja ihmissuhdeongelmia, mielenterveysongelmia ja oman jaksaminen haasteita, huonoa koulumotivaatiota ja poissaoloja ja perheen sisäisiä ongelmia. Se, miten hän vastaa näihin haasteisiin ja työstää niitä nuoren kanssa, voivat oleellisesti vaikuttaa siihen, miten nuoren elämä rakentuu yläkoulun jälkeen. Työskentely on onnistunutta, kun haaste on voitettu tai nuorelle on löydetty keinot, joiden avulla hän pärjää haasteensa kanssa. Koulukuraattori pyrkii työskentelemään nuoren etua noudattaen, mutta aina nuori ei ole samaa mieltä tehdyistä päätöksistä, vaikka niistä olisikin pitkällä tähtäimellä hänelle hyötyä. Koulukuraattorin työ on kauaskantoista työtä, joten mielestäni sen vaikuttavuuttakin on tutkittava kauaskantoisesti. Koulukuraattorilla on paljon valtaa työssään ja sen takia on tärkeää kysyä, millainen kokemus nuorille on työskentelystä jäänyt ja onko se vaikuttanut heidän elämäänsä jotenkin.

Tutkimuskohteeksi valikoitui toisen asteen opiskelijat, sillä silloin nuori on saanut jo hiukan etäisyyttä yläkouluaikoihinsa ja hän kykenee pohtimaan kuraattorin asiakkuuttaan rakentavammin. Jos kokemuksia kysyisi yläkoulu-aikana, voisi oppilaan mielipide olla vielä varsin jyrkkä ja negatiivinen, jos työskentely tai päätökset eivät olleet mieluisia. Tutkimuksessani halusin keskittyä siihen, miten nuoret kokevat yläkoulu-aikaisen työskentelyn, kun siitä on kulunut muutama vuosi. Halusin selvittää, onko kokemus muuttunut jotenkin vuosien aikana. Onko esimerkiksi silloiset päätökset ja tapahtumat koettu hyviksi ja omaksi parhaaksi vai koituiko niistä harmia yläkoulun jälkeen? Myös aikaisemmat tutkimukset ja niiden näkökulmat vaikuttivat siihen, millaisiin tutkimuskysymyksiin päädyin.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

- Miten nuoret kokivat koulukuraattorin kanssa työskentelyn yläkouluaikanaan?
- Miten koulukuraattoriasiakkuus vaikutti nuoren elämään?
- Mikä on koettu positiivisena ja mikä negatiivisena omassa koulukuraattorikokemuksessa?
- Onko kokemus koulukuraattoriasiakkuudesta jotenkin muuttunut vuosien saatossa ja jos on, niin mistä muutos johtuu?

2.2 Aikaisemmat tutkimukset

Koulukuraattorin työtä on tutkittu paljon. Tästä huolimatta oli haasteellista löytää tutkimuksia, joissa olisi samankaltainen lähestymistapa kuin omassa tutkimuksessani. Tutkittu aihe kuitenkin takasi sen, että lähdemateriaalia löytyi paljon. Aikaisemmat tutkimukset antoivat hyviä esimerkkejä siitä, miten haluan oman tutkimukseni kanssa edetä ja minkälaiset tutkimuskysymykset asetan itselleni ja työlleni. Tutkimuskysymykset on lueteltu jo aikaisemmin tässä luvussa.

Yksi kattavimmista tutkimuksista koulukuraattorin työstä on Pirkko Sipilä-Lähdekorven (2004) ”Hirveesti tekijänsä näköistä” -väitöskirja. Se käsittelee laajasti koulukuraattoriuden syntyä ja historiaa Suomessa. Sipilä-Lähdekorpi keräsi tietoa koulukuraattoreilta esimerkiksi heidän asiakasmääristään, työmenetelmistä ja työn suurimmista haasteista. Vaikka teos onkin jo nykyään hieman vanhempi, antaa se siltä paljon perustietoa koulukuraattorin työnkuvasta ja se olikin yksi perusteoksistani opinnäytetyötä tehdessäni. Satu Ikonen (2014) tutki pro-gradututkielmassaan, ”Koulukuraattori yläkoululaisen tukena”, koulukuraattorien näkemyksiä omasta työstään. Hän teemahaastatteli neljää eri koulukuraattoria. Tavoitteena oli selvittää, mitä tukimuotoja kuraattorit käyttävät yksilö, yhteisö- ja verkostotyössä ja miten kuraattorit kokevat antamansa tuen merkityksen. Tutkimuksessa käsiteltiin myös kuraattoreiden ajatuksia ja käsityksiä vuonna 2014 voimaan astuneesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaista. Tässä tutkimuksessa käsiteltiin myös tuen tarpeen syitä, joten se antoi osviittaa siihen, millaisia koulukuraattorin työssä kohdattavia haasteita nostaisin esille teoriaosuudessa.

Satu Sariolan (2010) ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö, ”Voimaa, intoa ja iloista asennetta - Kyselytutkimus vanhempien näkemyksistä koulukuraattorin työstä Jokelan alakouluilla”, keskittyy vanhempien käsitykseen koulukuraattorityöstä. Kyselylomake lähetettiin kolmen alakoulun oppilaiden vanhemmille. Kysymysten aiheina oli muun muassa koulukuraattorin rooli koulussa, hänen tärkeimmät ominaisuutensa sekä tavoitettavuus ja saatavilla olo. Tutkimuksia on tehty myös oppilaiden ajatuksista ja näkemyksistä koulukuraattorin työstä, esimerkiksi Janita Kuninkaan (2013) opinnäytetyössä. Kuningas tutki imatralaisten 9.-luokkalaisten käsityksiä koulukuraattorin työnkuvasta ja miten he sitä kehittäisivät. Aineisto kerättiin kirjoitelmina, joissa nousi esille etenkin koulukuraattorin näkyvyys ja aktiivisuus koulun arjessa. Näiden töiden kaltaisia tutkimuksia on tehty hyvin paljon, joten ne vahvistivat ajatustani siitä, että haluan tutkia kuraattorityön kokemuksia, kun asiakkuudesta on kulunut jo hieman aikaa.

Tutkimukset, joissa oli samankaltainen ote kuin omassani, olivat harvassa. Kovinkaan monessa tutkimuksessa ei käsitelty kokemuksia asiakkuuksista, jotka olivat tapahtuneet menneisyydessä. Yksi näistä tutkimuksista oli Kirsi Mäntysen (2009) tekemä pro gradu -työ, jossa tutkittiin lastensuojelun asiakaskokemuksia aikuisiän muistelmissa. Hänen tutkimuksessaan haastateltiin viittä entistä lastensuojelun asiakasta. Tutkimuksessa tarkasteltiin lapsilähtöisyyttä ja sitä, miten lapset on otettu mukaan aktiivisina toimijoina. Haastatteluaineistossa korostuivat kokemukset arjen kohtaamisista, miten haastateltavia on kuultu, onko heidän asiantuntijuuttaan omasta arjesta kunnioitettu tai minkälaisesti luottamus asiakkaiden ja lastensuojelutyöntekijöiden välillä on koettu. Ilpo Kuronen (2010) teki väitöskirjansa ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevista nuorista. Haastateltavat muistelivat omaa suhdettaan peruskouluun sekä kertoivat elämänsästä peruskoulun jälkeen. Haastateltavien ongelmat olivat usein alkaneet jo ennen koulun alkua ja ne kasaantuivat vuosien aikana. Yläkouluun siirtymisen nivelvaihe koettiin kriittisenä vaiheena. Näissä kahdessa esimerkissä painottui sama idea kuin omassa tutkimuksessani: tutkimuskohteet kertoisivat kokemuksiaan asiakkuudesta, joka tapahtui aikaisemmin heidän elämässään ja miten se on heihin vaikuttanut.

3 KOULUKURAATTORIN KUVAUS JA OPPILASHUOLTO

Tässä kappaleessa avaan tarkemmin koulukuraattorin määrittä, tavoitetta, työnkuvaa ja lakeja, jotka työtä määrittelevät. Asiakasmääriä ja varsinaisia haasteita, joiden kanssa koulukuraattori työskentelee, käsittelen omassa kappaleessaan. Tässä kappaleessa kuvaan myös oppilashuoltoa ja miten koulukuraattori linkittyy siihen.

3.1 Koulukuraattorityön tavoite

Koulun tehtävänä on ohjata nuori kohti yhteiskunnan jäsenyyttä. Yhteiskunnan jäsenyyteen kasvamisen tukeminen tarkoittaa sitä, että nuoret saavat riittävän perustan ammatillisen pätevyyden ja työpaikan hankkimiselle. Koulukuraattorin työ tukee koulun tekemää työtä. Koulukuraattori tukee ja auttaa oppilasta, ehkäisee hänen syrjäytymistään ja vahvistaa hänen tukiverkostojaan. Yläkoulussa työskenneltäessä syrjäytymisen ehkäiseminen näkyy erityisesti päättötodistuksen saamisen varmistamisessa ja jatko-opintokelpoisuuden takaamisessa. Koulun keskeyttäminen tai päättötodistuksetta jääminen altistavat koulupudokkuudelle ja sitä kautta syrjäytymiselle. (Nivala 2006, 101–102.) Koulukuraattorityön tavoitteisiin vaikuttaa myös jokaisen kuraattorin oma lähestymistapa työhönsä. Osa keskittyy korjaavaan oppilashuoltoon, osa taas selkeästi enemmän ennaltaehkäisevään työhön. Molempien päätavoite on sama, mutta lähestymistapa on erilainen. (Sipilä-Lähdekorpi 2006, 20–23.)

Yksilötasolla kuraattorityön keskeinen tavoite on järjestää riittävää tukea ja ohjausta oppilaan koulunkäyntiin ja kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten haasteiden ratkaisemisessa (Koulukuraattori, [Viitattu 26.9.2016]). Yhteisötasolla kuraattorin tavoitteena on ratkaista oppilaiden perheiden haasteita ja tukea vanhemmuutta. Kouluyhteisössä tavoitteena on vuorovaikutusten ongelmien ratkaiseminen. Yhteiskunnallisella tasolla kuraattorin tavoitteena on tehdä ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. (Nivala 2006, 125.)

3.2 Koulukuraattorin työnkuva

Koulukuraattori on kouluissa työskentelevä sosiaalialan asiantuntija, joka on erikoistunut ehkäisevään lastensuojeluun. Kuraattorityön kohteena on koko kouluuyhteisö ja sen hyvinvoinnin tukeminen sekä koulun ja kodin yhteistyön kehittäminen. Yksilötasolla kuraattorin kohderyhmänä on oppilas ja hänen vanhempansa ja perheensä. (Koulukuraattori, [Viitattu 26.9.2016].) Työssä liikutaan opetus-, sosiaali- ja terveystoimen rajapinnoilla. Koulukuraattorityö on psykososiaalista työtä. Sitä tehdään yhdessä yksilöiden, perheiden ja ryhmien kanssa ja sen kohteena ovat sosiaaliset ja psykologiset kysymykset. (Osallistava oppilashuolto 2000, 70.) Psykososiaalisen työn pohjana on yhteiskuntatieteisiin perustuva kasvatuksellinen oppi eli sosiaalipedagogia. Sosiaalipedagogiassa yhdistyvät sosiaalinen ja pedagoginen ajattelu ja toiminta. Sen tavoitteena on parantaa elämänlaatua. Sen yleisenä tehtävänä on toteuttaa sosiaalista kasvatusta, joka auttaa yksilöä kasvamaan yhteiskunnan jäseneksi. Sosiaalipedagogian erityisenä tehtävänä on tukea kokonaisvaltaisesti syrjäytyneitä yksilöitä ja yhteisöjä, jotta he voisivat otata enemmän vastuuta omasta hyvinvoinnistaan. Sosiaalipedagoginen näkökulma toimii nykyään usein koulukuraattorityön teoreettisena viitekehyksenä. (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 9–10; Kurki 2006, 92–94.)

Koulukuraattorin työkuva on moninainen, mutta siitä voidaan erottaa neljä osaluuetta, jotka näkyvät jokaisen kuraattorin työssä. Näitä ovat väliintulo oppilaiden kriisitilanteissa, kouluuyhteisön konsultointi, työn arviointi ja työn kehittäminen. (Openshaw 2008, 2–3.) Vastaavasti Korpelan (2012, 282) artikkelissa kuvataan Talentian tekemää sosiaalityöntekijän tehtäväkuvausta, jossa koulukuraattorin keskeisiksi työtehtäviksi määritellään asiakastyö, konsultaatio, opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja kehittämiseen osallistuminen sekä moniammatillisen oppilashuoltotyön ja ammattitaidon ylläpitäminen. Kuraattori pyrkii työssään etsimään ja vahvistamaan asiakkaina olevien oppilaiden voimavaroja ja löytämään heidän tilanteisiinsa myönteisiä ratkaisuja. Oppilaan elämäntilannetta tarkastellaan kokonaisuutena yksilön, perheen ja koulun näkökulmasta. Työssä kiinnitetään huomiota esimerkiksi oppilaan arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovaikutussuhteisiin. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 366.)

Kuraattorin asiakkaaksi voidaan tulla monta eri reittiä. Nuori voi itse hakeutua kuraattorin luo, hänen perheensä voi ottaa yhteyttä tai kouluhenkilökuntaan kuuluva henkilö voi ohjata oppilaan kuraattorille. Tarpeen tullen myös ulkopuolinen taho voi ilmoittaa nuoresta, joka tarvitsisi koulukuraattorin apua. Henkilökohtaista keskustelua on tarjottava viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä, kun yhteydenotto on tehty. Kriisitilanteissa keskusteluapua on toki tarjottava mahdollisimman nopeasti, samalle tai seuraavalle työpäivälle. Yläkouluaikana koulukuraattori työskentelee lähes yhtä vahvasti oppilaan kuin hänen vanhempiansakin kanssa. Alaikäinen oppilas voi olla kuraattorin asiakkaan vanhempien tietämättä, jos koulukuraattori arvioi, että asian laatu ja oppilaan kehitystaso sallivat sen. Huoltaja ei voi kieltää alaikäistä nuorta käyttämästä kuraattorin palveluita. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 367–370.)

Gråsten-Salonen ja Mehtiö (2017, 367–370) jatkavat, että asiakkuuden syntymisen jälkeen koulukuraattori tekee sosiaalisen selvityksen oppilaan tilanteesta ja sen perusteella arvioi hänen tuen tarpeensa. Sosiaalisessa selvityksessä paneudutaan oppilaan koulunkäyntiin, toimintakykyyn, vointiin ja henkilökohtaiseen jaksamiseen, perhe- ja kotitilanteeseen, kaverisuhteisiin ja vapaa-ajan viettoon. Työskentelyllä on tavoite ja toimintatapa, jotka määritetään oppilaan kanssa ja sitä kohti edetään yhteistyössä vanhempien, kouluhenkilökunnan ja tarpeen tullen muiden yhteistyötahojen kanssa. Jatkotoimina voivat olla tapaamiset kuraattorin kanssa, koulunkäyntijärjestelyt tai ulkopuolisten tukitoimien pariin ohjaaminen. Kuraattori kykenee tekemään myös lähetteitä esimerkiksi perheneuvolaan tai nuorisopsykiatrian poliklinikoille.

Koulukuraattorilla on hyvin suuret yhteistyöverkostot ja yhteistyön tekeminen painottuu kuraattorin arjessa vahvasti. Kenties kaikkein tärkein yhteistyötaho ovat asiakkaana olevan oppilaan vanhemmat tai huoltajat. Koulun sisäpuolella tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat koulun rehtori ja opetushenkilökunta, kouluterveydenhuolto ja koulupsykologi. Koulun ulkopuolella yhteistyötahoina ovat muun muassa sosiaalitoimi ja etenkin lastensuojelu, perheneuvola, nuorisotoimi ja erityisnuorisotyö. Koulukuraattorilla on iso rooli ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa, sillä hän on nuorten arjessa mukana. Sosiaalitoimi usein konsultoikin koulukuraattoreita esimerkiksi avohuollon sijoituksissa tai huostaanotoissa, jotta voidaan varmistaa,

että päätökset tukevat nuoren koulunkäyntiä. Näiden lisäksi yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi poliisin, nuorisopsykiatrian, velkaneuvonnan tai erilaisten hankkeiden kanssa. Näitä toimijoita otetaan tarpeen tullen mukaan työskentelyyn ja erilaiset verkostopalaverit ovat koulukuraattorin arkea. Koulukuraattori on siis osa monialaista verkostoa, jossa tuetaan nuorten hyvinvointia. (Sipilä-Lähdekorpi 2006, 23–26.) Verkostoon kuuluu oppimis-, auttamis- tai hoitoketjussa olevien toimijoita, jotka tekevät toimialoja ylittävää yhteistyötä nuoren ja hänen perheensä kanssa. Yhteisenä tavoitteena kaikilla on nuoren auttaminen. Salassapitosäädökset tulee muistaa, vaikka tarkoituksena on avoin vuorovaikutus ja tietojen vaihtaminen. Säädökset eivät myöskään saa olla este yhteistyön tekemiselle. Yhteistyö lähtee kuitenkin liikkeelle nuoren ja hänen huoltajansa suostumuksella. (Pönkkö & Tervonen-Rossi 2009, 145–146.)

Kuraattorin työ on ihmisen kohtaamista, joten aito läsnäolo ja kuulluksi tulemisen kokemuksen luominen ovat ensisijaisen tärkeitä. Oppilaan tulee kokea, että koulukuraattori on aidosti kiinnostunut siitä mitä hänellä on sanottavanaan. Aitoa kohtaamista on myös se, että nuorella nähdään mahdollisuus silloinkin, kun haluaisi jo luovuttaa. Nuorta tulee kuunnella ja ymmärtää, mutta vääriä tekoja ei tule hyväksyä. (Veivo-Lempinen 2009, 202–213.)

Raatikaisen (2015, 70–72) mukaan aidon kohtaamisen perustana on nuoren ja koulukuraattorin välinen luottamus. Luottamussuhteen rakentaminen on tärkeää ja ensikohtaaminen on tärkeä hetki suhteen muodostumisessa. Nuorella voi olla ennakoita ja ristiriitaisia odotuksia ja tunteita koulukuraattoria kohtaan ja nämä vaikuttavat siihen, miten luottamussuhde lähtee rakentumaan. Luottamuksen rakentuminen on yksilöllistä ja yksilön aikaisemmat kokemukset vaikuttavat siihen merkittävästi. Luottamus ei myöskään synny heti, vaan sen muodostumiselle tulee antaa aikaa ja tilaa. Asiakkuuden alusta lähtien tulee nuorelle tuoda selväksi, että häntä kunnioitetaan ja hänen asioilleen annetaan aikaa ja läsnäoloa. Asian ratkaisua ei hutiloida, vaan sen selvittelyyn varataan aikaa. Tällä tavoin myös nuori pystyy kohtaamaan tunnetasolla. Koulukuraattori voi ilmaista huoltaan erityisesti välittämisenä ja empatiana. Tilanteen yleistäminen tai vähättely ei tue hyvän luottamussuhteen muodostumista.

Työskentelyn päästyä alkuun kannattaa koulukuraattorin pitää yllä luottamusta esimerkiksi pitämällä nuoren ajan tasalla työskentelystä. Tällöin nuori pysyy mukana esimerkiksi siitä työskentelyyn tulossa esimerkiksi muita toimijoita mukaan eivätkä asiat tule ikävinä yllätyksinä. (Raatikainen 2015, 70–72.) Luottamusta voi haastaa se, että kuraattori joutuu ajoittain tekemään vaikeitakin päätöksiä niistä toimenpiteistä, joita asiakkaan oleva nuori tarvitsee. Tämä saattaa tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kuraattori ottaa yhteyttä lastensuojelun sosiaalityöntekijöihin ja heidän tekemänsä työn ja koulukuraattorin lausunnon perusteella nuori sijoitetaan lastensuojeluyksikköön. Miten siis rakentaa tai ylläpitää luottamussuhde nuoreen, joka vastustaa tällaisia päätöksiä? Luottamusta voi myös heikentää se, että asiakkaana oleva nuori ei halua, että hänen käynneistään ja siellä puhuttavista asioista kerrotaan hänen vanhemmilleen. On totta, että nuori saa päättää siitä kerrotaanko asiakkuudesta vanhemmille vai ei, mutta tähän vaikuttaa asian vakavuus ja se onko nuori kehitystasoltaan sellainen, että hän voi kyseisen päätöksen tehdä. Jos kuraattori on sitä mieltä, että vanhempia tulisi informoida, voi nuori kokea vaikeaksi luottaa koulukuraattoriin, sillä hän ei voi olla varma siitä kertooko kuraattori hänen vanhemmilleen asiakkuudesta vai ei. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 367–370.) Luottamuksen ylläpidossa keskeistä on tehtyjen asioiden, prosessien ja päätösten perustelu, viralliset mekanismit ja sen hyväksyminen, että luottamusta ei aina välttämättä saavuteta. Esimerkiksi koulukuraattorin on hyvä keskustella nuoren kanssa ilmoitusvelvollisuudestaan. Tämä tarkoittaa sitä, että jos nuoren asia sitä vaatii, on koulukuraattorin lain nojalla otettava yhteyttä sosiaalitoimeen ja tehtävä hänestä lastensuojeluilmoitus. Tehdyt päätökset voivat aiheuttaa pettymyksen tunteita nuorella, jolloin koulukuraattorin on kyettävä ottamaan ne vastaan. (Raatikainen 2015, 72–73.)

Koulukuraattori työskentelee yleensä koululla, jolloin hän on parhaiten oppilaiden tavoitettavissa, mutta kuraattori saattaa tehdä myös kotikäyntejä, esimerkiksi poisolotapauksissa. (Sipilä-Lähdekorpi 2006, 28.) Kuraattorilla on yleensä oma työhuoneensa, jossa tapaamiset pidetään. Kuraattorin on luotava kiireetön, välitön ja turvallinen tunne asiakastapaamiseen, jotta luottamus oppilaan ja kuraattorin välille voi syntyä. Itse tapaamisissa voidaan käyttää monia erilaisia menetelmiä, esimerkiksi verkostokarttoja, tunne- ja keskustelukortteja, pelejä sen mukaan, mikä on oppilaalle mieluisin tapa työskennellä. Kuraattori itse voi painottaa työssään

esimerkiksi ratkaisukeskeisyyttä ja suunnitella työskentelyä sen perusteella. Oma persoona ja omat kiinnostuksenkohteet vaikuttavat suuresti työskentelytapaan ja käytettäviin menetelmiin ja apuvälineisiin ja siksi on hankala määritellä yhtä tapaa toimia koulukuraattorina. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 367–370.) Toimiva vuorovaikutus ja aito kohtaaminen muodostuvat keskustelusta ja kuuntelemisesta. Koulukuraattorin tulee keskittyä siihen, mitä nuori kokee, ajattelee, tuntee ja kertoo. Nuoren omalle mielipiteelle ja sen ilmaisulle tulee antaa tilaa. Kaikesta ei tarvitse olla samaa mieltä, mutta kun nuorelle annetaan mahdollisuus kertoa mielipiteensä, välittää se kuvaa siitä, että hänestä ja hänen asioistaan välitetään ja ollaan kiinnostuneita. Koulukuraattori saattaa myös olla se ainoa turvallinen aikuinen, johon nuori voi ehdottomiakin mielipiteitään testata. Aidon kohtaamisen avain on arvostava kohtaaminen. (Veivo-Lempinen 2009, 202–213.)

Gråsten-Salosen ja Mehtiön (2017, 367–370) mukaan suurin osa koulukuraattorin työstä keskittyy yksilöihin, mutta kuraattori voi myös työskennellä suurempien ryhmien kanssa. Hän voi esimerkiksi luennoida koulukiusaamisesta, osallistua ryhmäytymispäiviin tai vanhempainiltoihin ja ohjata erilaisia pienryhmiä, joiden teemoina voi olla masentuneisuus tai sosiaaliset taidot. Koulukuraattori kuuluu myös usein koulun kriisityötä tekevään ryhmään. Kaikkien näiden näkyvien työnkuvien lisäksi kuraattorin työhön liittyy paljon näkymätöntä työtä. Tapaamisten suunnittelut, puhelinkeskustelut, tiedonkeruu, dokumentointi ja spontaanit konsultaatiot opettajahuoneessa vievät yllättävänkin paljon koulukuraattorin työpäivästä.

Koulukuraattorilla on oltava vankka tuntemus nuorten ja perheiden palvelujärjestelmästä. Lisäksi oma toimialue ja sen mahdolliset yhteistyötahot on tunnettava tarkasti. Tämä kattaa myös sellaiset palvelut, jotka eivät suoranaisesti liittyisi nuorten ja perheiden palvelujärjestelmään. Esimerkiksi alueen erilaisten harrastusmahdollisuuksien tunteminen on oiva apuväline koulukuraattorille. Ajankohtaisen tiedon tunteminen on haastavaa, sillä esimerkiksi uusi hankkeita ja projekteja aloitetaan jatkuvasti. Koulukuraattorin on siis jatkuvasti pidettävä korvansa ja silmänsä auki uusien mahdollisuuksien ja muutosten varalta. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 366.)

3.3 Koulukuraattorityötä määrittelevät lait

Koulukuraattorin työtä määrittelevät monet eri lait ja ne on syytä tietää tarkasti. Koulukuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on vähintäänkin sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (L 272/2005) 6 §:n mukainen kelpoisuus eli sosiaaliohjaajan tehtäviin soveltuva sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto. Lisäksi jokaisella oppilaitoksella on oltava käytössään opiskeluhuollon vastaavan kuraattorin palveluja, jolla on mainitun lain 3 §:n mukainen kelpoisuus, eli sosiaalityöntekijän pätevyys, sekä psykologin palveluja. (L 1287/2013.)

Koulukuraattorin on osattava koulujen käytännöt liittyen yksityisyyteen ja alaikäisiin oppilaisiin. (Dupper 2002, 8.) Työntekoon vaikuttavat koulujärjestelmää ja opetuksen käytäntöjä koskeva lainsäädäntö sekä sosiaalilainsäädäntö. Näitä lakeja ovat esimerkiksi perusopetuslaki, laki oppilas- ja opiskelijahuollosta, lastensuojelulaki, kansanterveyslaki sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 366.) Perusopetuslaissa määritellään oppilaan oikeus maksuttomaan oppilashuoltoon (L 21.8.1998/628). Lastensuojelulain mukaan lapsille ja nuorille suunnattujen palveluiden tuottajien (sosiaali- ja terveystoimi, opetustoimi yms.) on huolehdittava siitä, että palveluiden avulla tuetaan lasten ja nuorten lisäksi myös heidän vanhempiaan, huoltajiaan ja muita heidän hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavia henkilöitä. (L 13.4.2007/417.) Kansanterveyslaki keskittyy lähinnä kouluterveydenhuoltoon, mutta puhuu myös psyykkisestä terveydestä ja sen lisäämisestä. Oppilashuollon kokonaisuus vastaa muun muassa psyykkisestä terveydestä, jolloin myös kansanterveyslaki koskettaa koulukuraattorityötä. (L 28.1.1972/66.) Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määrittelee sosiaalialan asiakastyötä. Keskeisimpänä sisältönä on salassapito- ja vaitiolovelvollisuus, jotka määrittelevät tiukasti koulukuraattorinkin työtä. (L 22.9.2000/812.)

3.4 Oppilas- ja opiskelijahuolto

Oppilas- ja opiskelijahuolto on laissa määriteltyä toimintaa, jolla edistetään opiskelijoiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja ehkäistään ongelmien

syntymistä. Se parantaa oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä, turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Opiskelijahuolto turvaa varhaisen tuen saamisen sekä yhdenvertaisten opiskeluhuoltopalveluiden saatavuuden ja laadun. Oppilashuolto-nimitystä käytetään peruskoulutason opetuksessa ja opiskelijahuoltoa toisella koulutusasteella. (L 1287/2013.) Tässä opinnäytetyössäni puhun oppilashuollosta, sillä aiheeni käsittelee peruskoulun oppilaita.

Koulukuraattori on osa oppilashuollon palveluita. Kuntien ja kaupunkien vastuulla on järjestää alueillaan oleville oppilaitoksille kuraattoripalvelut. Oppilashuoltolaissa kuraattoripalvelut määritellään olevan opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla esimerkiksi edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden perheiden ja muiden läheisten kanssa, tuetaan oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Oppilaan oikeutena on saada kuraattorin palveluita seitsemän arkipäivän kuluessa yhteydenotosta. Kuraattorin arvion perusteella hänen tulee myös saada muita tarvittavia ohjaus- ja tukitoimia hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Muita toimijoita oppilashuollossa ovat kouluterveydenhuolto, opetushenkilökunta ja koulupsykologipalvelut. (L 1287/2013.)

Oppilashuollon kokonaisuus jakautuu yhteisölliseen ja yksilölliseen oppilashuoltoon. **Yhteisöllinen oppilashuolto** on ensisijaista, ennaltaehkäisevää ja koko opiskeluyhteisöä koskevaa toimintaa ja sen toimintakulttuuria. Sen avulla pyritään edistämään oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Yhteisöllisen oppilashuollon tärkeä tehtävä on myös huolehtia opiskeluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteuttavat kaikki oppilashuollon toimijat. (Perälä ym. 2015, 24–27.)

Yksilöllinen oppilashuolto kohdentuu yhteen tiettyyn oppilaaseen, joka tarvitsee tuekseen oppilashuollon palveluita. Näitä palveluita ovat oppilashuollon psykologija kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. Yksilöllistä oppilashuoltoa toteutetaan monialaisissa asiantuntijaryhmissä. Näissä oppilashuoltoryhmissä ovat mukana oppilashuoltoon kuuluvat palvelut, kyseessä oleva oppilas ja hänen huoltajansa sekä tarpeen mukaan myös muita asiantuntijoita. Nämä asian-

tuntijaryhmät vaativat oppilaan tai hänen huoltajiensa suostumuksen voidakseen toimia. (Perälä ym. 2015, 24–27.) Suostumusta ei välttämättä tarvita tehostetun ja erityisen tuen tapauksissa, jotka ovat erikseen määritelty perusopetuslaissa. (L 1288/2013). Alaikäinen voi kieltää huoltajansa osallistumisen oppilashuollon ryhmään, jos hänen todetaan siihen kykeneväiseksi esimerkiksi kehitystasonsa perusteella. Ryhmässä käsitellään kyseisen oppilaan ja hänen perheensä tilanne ja sen kautta määritellään tuen tarve, kuka sitä toteuttaa ja miten. Työskentelyssä on huomioitava salassapito- ja vaitiolovelvollisuudet, jotka vaikuttavat etenkin siihen mitä koulukuraattori voi kyseisestä oppilaasta kertoa muilla oppilashuoltoryhmän jäsenille. (Perälä ym. 2015, 24–27.)

Oppilashuoltoryhmään voi ottaa yhteyttä kuka tahansa koulun työntekijä, oppilas tai hänen vanhempansa, jos huoli herää. Näitä huolenaiheita voivat olla esimerkiksi opilliset haasteet, psykosomaattiset oireet, mielenterveysongelmat ja syömishäiriöt, haastava käyttäytyminen, kiusaaminen, itsetuhoisuus, riippuvuudet ja sosiaaliset vaikeudet perheessä. On kuitenkin erittäin tärkeää osata erottaa kyseiselle ikäkaudelle tyypilliset ja epätyypilliset haasteet ja murheet toisistaan. Useat nuorten kokemat murheet ovat ohimeneviä harmeja. (Honkanen & Suomala 2009, 41, 49–71).

4 NUORUUDEN KEHITYSVAIHE JA TÄRKEIMMÄT KEHITYSTEHTÄVÄT

Tässä kappaleessa käsittelen nuoruutta kehitysvaiheena. Käyn läpi nuoruuden tärkeimmät kehitystehtävät ja sivuan myös tärkeää nivelvaihetta, jolloin nuori siirtyy yläkoulusta toiselle asteelle ja tekee tulevaisuuden suunnitelmiaan.

4.1 Nuoruus kehitysvaiheena

Nuoruus on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen, joka kestää erilaisten määritelmien mukaan 12 ikävuodesta jopa 29 ikävuoteen asti (Aalberg & Siimes 2007, 67; L 27.1.2006/72). Yläkoulu sijoittuu siis hyvinkin suureen taitekohtaan nuoren elämässä, jolloin hän ei ole enää lapsi, mutta hän ei ole vielä aikuinenkaan. Tässä siirtymävaiheessa nuori kokee niin fyysisiä kuin psyykkisiäkin muutoksia esimerkiksi ajattelun kehittymisen ja sosiaalisiin vaatimuksiin kasvamisen kautta. (Martikainen 2015, 7–8.) Fyysinen kasvu tai sosiaaliset tekijät eivät enää yksinään ohjaa nuoren kehitystä, vaan nuori pystyy lisääntyvissä määrin vaikuttamaan siihen. Esimerkiksi kaveripiiri ja läheiset ihmissuhteet, harrastukset, koulutus ja työelämä rakentavat pohjan sille elämälle, jonka nuori aikuisena elää. (Nurmi ym. 2014, 152.)

Nuoruus on siitä armollista aikaa, että sen aikana voidaan ratkaista ja korjata monet lapsuudenajan häiriöt. Nuoruusiän kehityksen kautta nuori on kykenevämpi kohtamaan kyseiset haasteet entistä kypsemällä tavalla. Nuoruus on siis eräänlainen ”toinen mahdollisuus”. Kehittyminen muokkaa nuoren persoonallisuutta lopulliseen muotoonsa ja tässä vaikuttavina tekijöinä ovat esimerkiksi aikaisemmat kehitysvaiheet, pyrkimys kohti aikuisuutta ja nuoren vuorovaikutus ympäristönsä kanssa. Kehityksellisenä päämääränä on itsenäisyys, jota ei tosin koskaan saavuteta täydellisesti. (Aalberg & Siimes 2007, 67–68.)

Nuoruusaika voidaan jakaa kolmeen eri jaksoon: varhaisnuoruus 12–14-vuotiaana, varsinainen nuoruus 15–17-vuotiaana ja jälkinuoruus 18–22-vuotiaana (Nurmianta, Leppämäki & Horppu 2009, 72–73). Varhaisnuoruudessa korostuvat kehon fyy-

siset muutokset, jotka aiheuttavat levottomuutta ja hämmennystä. Nuori kokee, että ruumis ei ole hänen hallinnassaan. Varhaisnuori elää ristiriidassa, jossa itsenäistymistarpeet ja halu pysyä riippuvaisena vanhemmista taistelevat. Nuori alkaa irrottautua vanhemmistaan ja se on hidas ja kivulias prosessi. Yhteenotot voivat olla rajujakin, kun nuori purkaa aggressiivisia tunteitaan vanhempiinsa. Molemmipuoliset takertumiset ovat tavallisia ja etenkin ylihuolehtivien vanhempien lasten täytyy joskus pakolla repiä itsensä irti vanhempien holhouksesta. Eriytymistä vanhemmista vahvistetaan kyseenalaistamalla heidän sääntöjään, etsitään oma kaveripiiri kodin ulkopuolelta ja jätetään asioita kertomatta. (Nurmiranta ym. 2009, 77.) Itsenäistyvän nuoren elämänpiiri laajenee eikä koti ole enää nuoren elämän keskus. Samaan aikaan nuoren halu päättää itse kasvaa ja näiden muutosten takia konfliktit vanhempien kanssa syntyvät yleensä yhteisistä pelisäännöistä, esimerkiksi kotiintuloajoista tai siitä mihin nuori vetää yksityisyytensä rajan. Nuori ei enää halua, että hänen vanhempansa puuttuvat hänen elämäänsä, miten tahtovat. (Turunen, 2005, 120–123.) Nuori kokee kehityksenä ainutlaatuiseksi ja varsinkaan vanhemmat eivät voi häntä ymmärtää. Toiminta on itsekeskeistä, sillä nuoren itse-tuntemus on vasta rakentumassa. (Nurmiranta ym. 2009, 77.)

Varsinaisessa nuoruudessa nuori on jokseenkin saanut kontrollin varhaisnuoruuden yllykepaineesta ja on sopeutunut muuttuneeseen kehoonsa. Seksuaalisuuden kehitys on keskeistä tässä vaiheessa. Mielikuvat ja kokeilut ovat yleisiä, kun nuori tutkii omaa seksuaalisuuttaan. Epävarmuus omasta ruumiista seksuaalisuuden näkökulmasta leimaavat pohdintoja siitä, onko oma keho tarpeeksi naisellinen tai miehinen. Myös ikätoverit ja seurustelusuhteet tukevat seksuaalisuuden kehittymistä. (Aalberg & Siimes 2007, 69–70.) Nuori voi myös etsiä rajojaan hyvinkin voimakkaasti ja hän saattaa olla hyvin karkäs arvostelemaan toisia. Nuoren omat mielipiteet voivat olla ehdottomia. Usein tässä vaiheessa nuorta alkaa kiinnostaa erilaiset maailmankatsomukselliset kysymykset sekä kysymykset omasta tulevaisuudesta. Nuoren identiteetin kehittyminen tapahtuu sekä varsinaisen nuoruuden että jälkinuoruuden aikana. Identiteetistä kehittyy suhteellisen selkeä, pysyvä ja yksilöllinen. Oma identiteettiään etsiessä nuori testaa vaihtoehtoisia identiteettejä, mikä näkyy ailahtelevaisuutena ja epävarmuutena. Tätä kehitystä leimaa myös nuoren suuri tarve hyväksyä itsensä. (Nurmiranta ym. 2009, 78–80.)

Jälkinuoruus on seesteistä aikaa verrattuna muuhun nuoruusikään. Kaikesta seesteisyydestä huolimatta, jälkinuoruutta leimaa edelleen käynnissä oleva identiteettikriisi. Nuori tekee silloin valintoja, joka vaikuttavat hänen tulevaisuuteensa aikuisena. Hän on yhteiskunnan jäsen ja hänen on omalta osaltaan alettava kantaa sen mukaista vastuuta. Jälkinuoruus on jäsentymisvaihe, jossa kokemukset hahmottuvat kokonaisuuksiksi naisena tai miehenä olemisesta. Irrottautuminen vanhemmisesta on edennyt ja nuori kykenee lähestymään heitä tasa-arvoisemmin. Nuori kykenee pohtimaan omien vanhempiensa reaktioita ja elämänkaaria ja löytää itsestään samankaltaisia piirteitä, ja hyväksyy nämä yhtäläisyydet. Empatiakyky kasvaa ja itsekeskeisyys vaihtuu myötäelämiseen. Nuori huomioi toiset, tekee kompromisseja tai antaa periksi. (Aalberg & Siimes 2007, 70–71.) Jälkinuoruus liittyy myös nivelvaiheen kanssa, jolloin nuori pohtii tulevaisuuttaan tarkemmin erityisesti kouluttautumisen kautta. Nivelvaiheesta puhutaan tarkemmin omassa kappaleessaan.

Nuoren kehitystä haittaavat monet tekijät. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi se, että nuorella ei ole sosiaalisia suhteita kodin ulkopuolella, häneltä puuttuu aikuisten tuki, vanhemmat sitovat liikaa tai vastavuoeroisesti eivät uskalla olla tarpeeksi jämmköitä ja vastuullisia vanhempia, nuorelle asetetaan kohtuuttomia vaatimuksia eikä epäonnistumisia hyväksytä tai nuoreen ja hänen elämäänsä suhtaudutaan välinpitämättömästi. Nämä haasteet heijastuvat herkästi myös koulunkäyntiin, jolloin koulukuraattori on se henkilö, joka auttaa nuorta hänen kehitysvaiheessaan. Koulukuraattori voi esimerkiksi olla se henkilö, joka ottaa vastaa nuoren aggressiivisen rajojen etsimisen, jos hänen vanhempansa eivät ole antaneet siihen mahdollisuutta kotona. (Martikainen 2015, 19.)

Yläkouluaikana nuori käy läpi varhaisnuoruutta ja varsinaista nuoruutta. Kehon muutokset, itsenäistyminen ja yläkoulun loppuvaiheessa myös tulevaisuuden miettiminen jatko-opintojen osalta tuovat suuria haasteita nuoren elämään. Toisaalta nuori odottaa, että pääsee elämään omaa elämäänsä ja kykenee vaikuttamaan elämäänsä, mutta toisaalta nuori haluaisi edelleen olla se pieni lapsi, joka saa leikkiä ja olla vanhempien kainalossa. Koulukuraattori kulkee nuoren tukena tässä kehitysvaiheen vuoristoradassa. (Nurmiranta ym. 2009, 77–80.)

4.2 Nuoruuden kehitystehtävät

Kehitystehtäväteorian kehittäjän Havighurstin mukaan kehitystehtävät ovat haasteita, joita kohdataan jokaisessa elämänvaiheessa. Niiden kohtaaminen ja niistä selviytyminen mahdollistavat yksilön kehittymisen ja siirtymisen seuraavaan elämänvaiheeseen. (Dunderfelt 2011, 85.) Nuoruudessa näitä kehitystehtäviä ovat muun muassa nuoren irrottautuminen vanhemmistaan ja heidän uudelleenlöytämisen aikuiselle tasolla, ruumiinkuvan uudelleenjäsentäminen murrosiän muutosten jälkeen, seksuaalinen identiteetti ja seksuaalisuus ja ikätovereiden apuun turvautuminen kasvun ja kehityksen aikana. Nämä tehtävät edellyttävät nuoren turvallista irrottautumista vanhemmistaan ja heidän korvaamista ikätovereilla. Tehtävien ratkaiseminen takaa nuoren itsemääräämisoikeuden saavuttamisen. (Aalberg & Siimes 2007, 68). Näiden lisäksi Havighurstin mukaan nuoruuden kehitystehtäviä ovat oman maskuliinisen tai feminiinisen roolin löytäminen, uuden ja kypsemmän suhteen muodostaminen molempiin sukupuoliin, oman fyysisen ulkonäön hyväksyminen, tunne-elämän itsenäisyyden saavuttaminen, oman arvomaailman ja moraalin muodostaminen ja pääseminen sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen. (Dunderfelt 2011, 85).

Erik H. Eriksonin psykososiaalisen kehitysteorian mukaan nuoruuden kehitystehtävänä on identiteetin muodostaminen. Pysyvän minuuden edellytyksenä on Eriksonin mukaan kokonaisuudeksi eheytyminen sekä aikaan ja ympäristöön jäsentyminen. Jos nuori ei kykene rakentamaan käsitystä itsestään, voi hän kokea rooliensa hajaantuvan. Tämä näkyy esimerkiksi oman yksilöllisyyden kieltämisenä tai jatkuvana yhteensopimattomien roolien vaihtelemisena. Koulukuraattori voi työskentelyllään auttaa nuorta löytämään oman roolinsa. Tarpeen tulleen nuorelle on hankittava myös muuta apua kehityksen tueksi. (Nurmiranta ym. 2009, 76–77.)

Nuoruus voi olla kokemuksena hyvinkin ristiriitainen. Samaan aikaan nuori iloitsee lisääntyvästä vapaudesta, mutta kantaa myös huolta kasvavasta vastuusta. Nuori luopuu lapsuutensa asioista ja ottaa vastaan haasteita, haaveita ja tulevaisuuden odotuksia. (Sinkkonen 2010, 50.)

Ihmissuhdetaidot korostuvat nuoruusiässä. Ystävyysuhteiden kautta nuori harjoittelee ja kehittää tärkeitä taitoja, esimerkiksi empatiakykyä, toisen huomioonotta-

mista ja toiseen ihmiseen luottamista. Siinä missä vanhemmat ovat aikaisemmin antaneet nuorelle yhteenkuuluvuuden tunnetta ja läheisyyttä, alkaa nuori hakea sitä kavereiltaan. Yhteisöön kuulumisen on tärkeä osa nuoruutta ja usein nuori hakeutuukin sellaisten ihmisten seuraan, jotka muistuttavat häntä ja jakavat samanlaiset kiinnostuksenkohteet. Ikätovereista muodostuvat ryhmät ovat erittäin tärkeitä nuoren identiteetin rakentumisessa. Ryhmät lisäävät itsevarmuutta, sillä sen turvissa uskalletaan tehdä jotain mitä yksilönä ei uskalletaisi. Ryhmien sisällä nuorelle muodostuu jaettu identiteetti muiden ryhmän jäsenten kanssa. Heidän asenteensa ja jopa ulkonäkönsä ovat samanlaisia, mutta erilainen verrattuna muihin ryhmiin. Erilaisuutta pelätään ja se suljetaan hyvin herkästi ryhmän ulkopuolelle. Samaistumisen tarve ja halu kuulua yhteisöön on hyvin vahva, joten ryhmän asettamia normeja seurataan tarkasti. (Aalberg & Siimes 2007, 71–72; Nurmi ym. 2014, 148.) Jos siis nuori jää kaveriporukan ulkopuolelle, voi hän herkästi kokea olevansa viallinen. Kokemus ulkopuolelle jäämisestä voivat jättää syviä haavoja nuoren itsetuntoon ja niille voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. (Nurmi ym. 2014, 148.)

Yksityistyvä nuori kokee omat vanhempansa ja yleensäkin aikuisten ihmisten olevan hänen itsenäistymisen tiellä. Hän siis tarvitsee ikätovereitaan täyttämään vanhempien jättämän tyhjiön. Samaan aikaan nuorella tulisi kuitenkin olla joku luotettava aikuinen perheen ulkopuolelta. Tämä voi esimerkiksi olla muu sukulainen, nuorisotalon työntekijä, kouluterveydenhoitaja tai koulukuraattori. (Aalberg & Siimes 2007, 69.)

4.3 Nivelvaihe – siirtymä peruskoulusta toiselle asteelle

Nivelvaiheiksi kutsutaan siirtymävaiheita, jotka tapahtuvat kouluastetta vaihtaessa, eli siirtymä alakoulusta yläkouluun ja yläkoulusta toiselle asteelle. Siirtymä yläkouluun on yhtä lailla iso muutos lapsen elämässä, mutta suurempi painoarvo on toisen asteen nivelvaiheessa. Se on tärkeä osa nuoren tulevaisuutta, sillä silloin nuori joutuu ensimmäistä kertaa pohtimaan tulevaisuuttaan koulutusuraansa koskevien päätösten kautta. Riski pudota koulutuksesta ja sitä kautta työelämästä ovat

nuoren hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tunteen vähenemisen takia riski myös yhteiskunnalle taloudellisesta näkökulmasta. (Huttunen & Pekkarinen 2016.)

Nivelvaiheen päätöksentekoa vaikeuttaa se, että kaikki nuoret eivät tiedä mihin ammattiin he haluaisivat suunnata (Huttunen 2015, 12). Näillä päätöksillä on kuitenkin kauaskantoiset seuraukset. Jos nuorella ei ole selkeää käsitystä mieltymyksistään, taidoistaan saada koulupaikka tai siitä säilyykö mielenkiinto alaa kohtaan, voi tämä johtaa siihen, että koulutusala valitaan summamutikassa ja nuori päätyy opiskelemaan alaa, joka ei häntä oikeasti kiinnosta. Kiinnostuksen puute johtaa herkästi siihen, että nuori keskeyttää opintonsa. Nivelvaiheen onnistumiseen liittyvät vahvasti myös erilaiset vaikeudet nuoren elämäntilanteessa. Haasteiden yhteisvaikutus aiheuttaa usein nuoren putoamisen koulutuksen ulkopuolelle. (Opetusministeriö 2005, 10)

Nivelvaihe on prosessina pidempikestoinen kuin pelkkä siirtymä kouluasteelta toiselle. Siihen liittyy pitkäaikaista ja asteittaista pohdintaa koulutuksen suuntautumisesta. Yläkoulun tehtävänä on siis tukea nuorta tässä prosessissa. Opinto-ohjaaja on koulussa juuri tätä varten, mutta myös koulukuraattorin asiantuntijuutta tarvitaan, varsinkin, jos oppilaalla on sosiaalisia haasteita, jotka voivat vaikeuttaa siirtymistä toiselle kouluasteelle. Mitä pidemmäksi tämä siirtymävaihe venyy, sitä vaikeammaksi opintojen uudelleen aloittaminen ja loppuunsaattaminen muuttuvat. Haasteena ovat siis nuoret, joiden riskinä on jättää hakematta koulupaikkaa tai se että hakemisesta huolimatta he jäävät sitä ilman. Jo toiselle asteelle siirtyneilläkin on haasteita, sillä monet saattavat perua saamansa opiskelupaikan, keskeyttää opintonsa heti alussa tai he eivät aloita niitä ollenkaan. (Opetusministeriö 2005, 10–11.)

5 KOULUKURAATTORIN ASIAKSMÄÄRÄT JA KOULUKURAATTORITYÖSSÄ KOHDATTAVAT HAASTEET

Tässä kappaleessa pyrin hieman avaamaan koulukuraattorin asiakasmääriä. Lisäksi avaan muutamia yleisimpiä haasteita, joiden kanssa koulukuraattori työskentelee.

5.1 Asiakasmäärät

Koulukuraattorin asiakasmäärät vaihtelevat hyvin paljon keskenään riippuen esimerkiksi kaupungin tai kunnan koosta, jossa koulukuraattori työskentelee. Harvalla koulukuraattorilla on kuitenkin vastuullaan vain yksi koulu. Yleisimmin kouluja on 2–4 koulua, mutta määrä voi nousta jopa 22 kouluun asti.

Teoriassa koulukuraattorin asiakkaita ovat kaikki koulun oppilaat, sillä kuraattori-palvelut ovat osa oppilashuoltoa ja etenkin sen yhteisöllistä toimintaa. Oppilasmäärät yhtä kuraattoria kohden vaihtelevat 100–4000 oppilaan välillä. Koulukuraattoriyhdistyksen suositus yhdelle koulukuraattorille on noin 500 oppilasta tai kolme koulua. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 111–113.)

Oppilasmäärästä vain pieni osa on koulukuraattorin varsinaisia asiakkaita. Laskeemisessa on huomioitava se, että asiakasmäärä ja asiakkuuksien määrä ovat keskenään eri asioita. Asiakasmäärä on se määrä, joka käsittää eri oppilaat, jotka ovat kuraattorin asiakkaita. Asiakkuudet ovat sen sijaan asiakkaiden käsiteltyjä tapauksia. Työskentely oppilaan kanssa päätetään yhden haasteen osalta, mutta myöhemmin sama oppilas voi tulla uudestaan asiakkaaksi uuden haasteen kanssa. Tällöin hänelle avautuu uusi asiakkuus, mutta varsinaiseen asiakasmäärään hän ei enää vaikuta, sillä on jo aikaisemmin ollut asiakkaana. (Pippuri 2015, 48–49.) Näistä luvuista koostuu siis todellisten asiakkaiden määrä. Talentian suosituksen mukaan yksilökohtaisessa työssä kuraattorin asiakasmäärät tulisi pysyä noin 40 oppilaassa vuosittain. Linjauksen mukaan mitoittamisessa tulisi huomioida kuraattorin vastuulla olevien koulujen määrän ja oppilasmäärän lisäksi maahanmuuttajaoppilaiden, erityisoppilaiden ja erityiskoulujen määrä. Lisäksi kuraattorin työhön

vaikuttaa asuinalue, missä koulukuraattori työskentelee, ja perheiden sosioekonominen tilanne ja alueen muut lasten ja nuorten palvelut. On toki mietittävä, miten esimerkiksi uusien koululaisten ryhmäytymispäiviin osallistuminen vaikuttaa koulukuraattorin asiakasmääriin. Ryhmäytymispäiviin osallistuu koko vuosiluokka, joten onko näiden päivien päätteeksi kuraattorilla koko vuosiluokallinen uusia asiakkuuksia? Vai erotetaanko tällaiset koko luokkaa koskevat yleiset tilaisuudet varsinaisista, henkilökohtaisesti koulukuraattorien luokse asioimaan tulevista oppilaisista? Koulukuraattori on kuitenkin osa oppilashuoltoa ja sen tehtävänä on huolehtia myös koko kouluyhteisöstä. Tällöin kaikki oppilaat ovat hänen asiakkaitaan, vaikka he eivät henkilökohtaisesti kävisi koulukuraattorin luona. (Talentian linjaukset sosiaalihuollon henkilöstön mitoittamisesta, 16–17.)

Seinäjoella peruskouluasteella työskentelee seitsemän koulukuraattoria. Heistä yksi on vastaava koulukuraattori ja hänen vastuullaan on myös päiväkotien esikoululaiset. Kuraattorien vastuullaan on 4–7 koulua ja näissä oppilasmäärät vaihtelevat 700-1660 oppilaan välillä. Todellisia asiakkuusmääriä on hankala arvioida, mutta keskimääräisesti kuraattorilla on 100–300 asiakkuutta vuodessa. Tämä siis tarkoittaa sitä, että yksittäinen oppilas on kuraattorin asiakkaan useammin kuin kerran. Uusia asiakkaita tulee vuosittain noin 30–60 oppilasta. (Hauta 2017.) Kouluterveyskyselyn mukaan koko Suomen 8.- ja 9.-luokkalaisista melkein 75 prosenttia ovat saaneet lukukauden aikana apua ja tukea koulukuraattorilta. Etelä-Pohjanmaalla vastaava prosenttiluku oli jopa 82,1. (Kouluterveyskysely 2017.)

5.2 Koulukuraattorin työssä kohdattavat oppilaiden haasteet

Yläkouluikäisillä nuorilla on monia haasteita, jotka koulukuraattori pyrkii ratkaisemaan. Tässä olen esitellyt muutamia yleisimpiä syitä koulukuraattoriasiakkuudelle.

5.2.1 Koulupoissaolot ja koulumotivaatio

Koulupoissaolot ja -myöhästymiset ovat yksi yleisin syy, jonka takia nuori tulee koulukuraattorin asiakkaaksi. Poissaoloilla, myöhästymisillä ja motivaation laskulla on monia erilaisia syitä ja ne ovatkin lähinnä oire jostakin. Näiden taustalla voivat

olla esimerkiksi erilaiset kriisit, jännittäminen, kiusaaminen, oppimisvaikeudet, väsymys, ajanhallintaongelmat tai puutteelliset rutiinit ja elämönhallintataidot. Kuraattorin tehtävänä on siis selvittää minkälaisia haasteita poissaolojen, myöhästymisen ja motivaation puutteen taustalla on. Koulukuraattorin tavoitteena on taata nuoren hyvinvointi, mutta myös huolehtia siitä, että nuori kykenee käymään koulussa ja saamaan peruskoulutodistuksen. Koulukuraattori ei ratkaise opillisiä vaikeuksia, vaan keskittyy sosiaalisiin haasteisiin, jotka hankaloittavat opiskelua. Jos siis nuoren ongelmiin liittyy jotain opillisiakin haasteita, niin hänen asioitaan kannattaa käsitellä oppilashuoltoryhmässä, jotta hän saa kaiken tarvitsemansa avun myös muista oppilashuollon palveluista. (Holopainen & Kangas 2014, 7–10.)

Poissaoloihin ja myöhästymisiin puuttumisessa on olemassa erilaisia apukeinoja. Esimerkiksi perhetyöntekijä voi käydä aamuisin perheen kotona varmistamassa, että nuori herää ja lähtee kouluun. Lisäksi on erilaisia hankkeita, jotka pureutuvat kouluun lähtemisen ongelmaan. Etelä-Pohjanmaan alueella (Seinäjoki, Lapua, Kuortane, Alavus, Jalasjärvi, Kurikka ja Ilmajoki) toimii Komiasti opintiellä-hanke, joka puuttuu koulupoissaoloihin ja myöhästymisiin. (Komiasti opintiellä -hanke, [Viitattu: 2.8.2017].)

Hankkeen yläkouluille suunnatussa Lukkari-toimintamallissa hankkeen työntekijöillä on käytössä neliportainen suunnitelma työskentelyvälineistä, johon kuuluvat kotikäynnit, puhelinsoitot, noutojaksot ja palveluohjaus. Näiden avulla pyritään luomaan nuorelle säännöllinen koulurytmi. Jokaisen eri toimintatavan jälkeen on seurantajakso, jolloin tarkastellaan toiminnan vaikutusta nuoren elämään. Hankkeen asiakkaaksi nuoret tulevat usein oppilashuoltoryhmien tai koulukuraattoreiden yhteydenoton jälkeen. Työskentely kestää noin 4-5 viikkoa ja sen tarkempi aikataulu ja toteutus suunnitellaan aina yksilöllisesti. Toimintamallin haasteena on se, että se kykenee puuttumaan vain varhaisen vaiheen ongelmiin, jotka ovat ratkaistavissa arjenhallinnan tukemisella. Jos Lukkari-toiminta ei korjaa nuoren tilannetta, hänet ja hänen perheensä ohjataan koulun ulkopuolisiin palveluihin. Lukkari-toiminnan onnistuminen on kiinni oikea-aikaisesta avun ja tuen tarjoamisesta. (Rantamäki ym. 2017, 11–18.)

5.2.2 Koulupudokkuus

Tilastokeskuksen vuoden 2017 tilastojen perusteella peruskoulun keskeyttäneitä on lukuvuonna 2015-2016 ollut 409 oppilasta. Näistä 94 oppilasta ovat sellaisia, jotka ovat oppivelvollisuusikäisiä, mutta eivät koko kyseisenä lukukautena osallistuneet opetukseen. 315 ovat oppilaita, jotka jäivät ilman 9. luokan päättötodistusta ja ovat ylittäneet oppivelvollisuusiän. Kyseisessä tilastossa seurataan lukuja 1999-2000 lukukaudesta lähtien ja lähes joka vuosi määrät ovat kasvaneet. (SVT 17.3.2017) Päättötodistuksen saaneista jopa yli kahdeksan prosenttia ei jatka toisen asteen koulutukseen (SVT 12.2.2015).

Ilman peruskoulun päättötodistusta ei ole mahdollista päästä toisen asteen koulutukseen ja nykyaikana ilman koulutusta on lähes mahdotonta päästä mukaan työelämään. Työpaikka on edelleen yksi merkittävin tekijä, joka määrittää ihmisen asemaa yhteiskunnassa. Työelämän ulkopuolelle jääminen sulkee ihmisen yhteiskunnallisen toimikentän ulkopuolelle. (Nivala 2006, 121.)

Koulupudokkuudelle on monia erilaisia syitä, ja usein ne linkittyvät keskenään. Syynä voi olla esimerkiksi elämänhallinnan puute, perheongelmat, oppimisvaikeudet ja vääränlaisiin koulutuspaikkoihin hakeminen. Elämänhallinnan puutteeseen liittyy olennaisesti myös asenne koulua ja opiskelua kohtaan. Nuoren on hankala suhtautua positiivisesti koulumaailmaan ja tuleviin jatko-opiskeluihin. Heillä ei ole kykyjä, haluja tai voimavaroja viedä asioita loppuun. Vaikka peruskoulu saataisiinkin vahvasti tuettuna käytyä, on suuri todennäköisyys, että nuoret, joilla on elämänhallinnassa haasteita, keskeyttävät opintonsa toisella asteella. Peruskoulun keskeyttäminen johtuu yleensä siitä, että huono elämänhallinta on opittu malli kotia. Perheongelmissa korostuvat vanhempien mielenterveysongelmat ja päihteiden käyttö. Nämä kriisit kuormittavat nuorta liikaa, ja sen takia hän keskeyttää opintonsa. Hyvin yksinkertainen syy koulupudokkuudelle on myös se, että nuori hakeutuu aloille, joita on vaikea päästä opiskelemaan. Nuorella tulisi siis olla monta erilaista vaihtoehtoa, kun hän suunnittelee jatko-opintojaan. Oppimisvaikeudet ovat yksi merkittävä syy koulupudokkuudelle. Tätä varten on kehitetty joustavan valinnan malli, jonka avulla myös oppimisvaikeudelliset nuoret pääsisivät jatko-opintoihin peruskoulun jälkeen. (Ahola, Galli & Ikonen 2009, 37–40.) Kouluissa opinto-ohjaaja vastaa jatko-opintojen suunnittelusta ja siitä, että nuori löytää realis-

tisen koulutusalan itselleen, mutta aiheesta voi myös puhua koulukuraattorin kanssa. Lähtökohtana kuitenkin on, että koulukuraattori pyrkii ratkaisemaan ne koulun ulkopuoliset asiat, jotka vaikuttavat koulupudokkuuteen koulun aikana ja myös nivelvaiheessa, jotta nuori saataisiin jatkamaan koulutustaan. (Nivala 2006, 101–102.)

5.2.3 Mielenterveyden ongelmat ja käytöshäiriöt

Koulukuraattori kohtaa työssään nuoria, joilla on tunne-elämän haasteita, esimerkiksi ahdistuneisuutta, masennusta, arkuutta ja jännittämistä. Ahdistuneisuus ilmenee esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelkona, paniikkikohtauksina ja pakko-oirehäiriöinä. On arvioitu, että ahdistuneisuushäiriöstä kärsii 4–11 prosenttia nuorista. Tytöt sen sijaan ovat yleensä alttiimpia kärsimään ahdistuneisuushäiriöstä kuin pojat. (Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt 2014.)

Masennuksen oireet ovat moninaiset, mutta tavanomaisimmat oireet ovat masentunut mieliala, mielenkiinnon kokemuksen katoaminen, uupumus ja väsymys riittävästä levosta huolimatta, toivottomuus ja itsetuhoisuus. Masennusoireilu on nuorilla yleistä ja oireita esiintyy yli 20 prosentilla nuorista. Nuorista 5–10 prosenttia sairastaa masennustilaa ja 1–2 prosenttia vähintään vuoden kestävää pitkäaikaista masennusta. Tytöt sairastuvat masennukseen kaksi kertaa herkemmin kuin pojat. Masennusta sairastavilla nuorilla on usein myös ahdistuneisuushäiriö. Mielenterveysongelmissa nuori tulee ohjata koulupsykologille tai nuorisopsykiatrian poliklinikalle. Työskentely koulukuraattorin kanssa voi tuki jatkaa, mutta on ensiarvoisen tärkeää, että nuori saa asianmukaista ja asiantuntevaa hoitoa. Ohimenevät ahdistuneisuus- ja masennuskohtaukset voidaan hoitaa koulukuraattorinkin kanssa. (Nuorten masennusoireilu ja masennustilat 2014.)

Nykyään koko kouluhenkilökuntaa haastaa nuorten käytöshäiriöt, kuten levottomuus, koulupoissaolot ja aggressiivisuus. Pojilla on usein tyttöjä useimmin käytöshäiriöitä. Näiden taustalla ovat usein kotiolut, joissa nuorille ei ole onnistuttu rakentamaan turvallisia rajoja. Rajat ovat tarpeellisia, sillä kasvu ja kehitys tapahtuvat jatkuvasti testattavien rajojen sisällä. Jos rajoja ei ole kotona, nuori hakee niitä kodin ulkopuolelta eli koulusta. Hän testaa rajoja hyökkäämällä niitä vastaan

kokeillakseen niiden kestävyyttä ja aikuisten reagoitua. Osa käytöshäiriöisistä nuorista tarvitsee laitosjaksoja, joissa on tarjolla riittävää ammattilaisuutta ylläpitämään turvallisia rajoja ja ottamaan vastaan nuoren kokeilut. (Aalberg & Tikkanen 2000, 115–116.) Koulukuraattoriin otetaan usein yhteyttä, jos nuori käyttäytyy aggressiivisesti luokassa. Tarpeen tullen on kuitenkin esimerkiksi sosiaali- ja terveyshuollon kanssa pohdittava, onko nuori koulukuntoinen eli kykeneväinen käymään koulua vai tarvitseeko hän esimerkiksi laitoshoittoa tai koulujaksoa jossain muussa koulussa, jossa hänen käytöshäiriöihinsä voidaan puuttua asiantuntevammin. Esimerkiksi joissakin lastensuojeluyksiköissä on omia kotikouluja, joissa lastensuojelun tarpeessa olevat nuoret, jotka eivät ole koulukuntoisia, voivat suorittaa opintojaan. (Puustjärvi, [Viitattu: 7.11.2017].)

5.2.4 Päihteet ja rikollisuus

Nuoruusikään kuuluvat oleelliset erilaiset kokeilut myös päihteiden kanssa. Kokeilut aloitetaan yleensä tupakasta ja alkoholista, mutta ystäväpiiristä riippuen mukaan voivat tulla myös huumeet, esimerkiksi kannabis. Usein kokeilut jäävät pelkkään kokeiluun, mutta kaikkien nuorten kohdalla se ei jää siihen, vaan käytöstä tulee jatkuvaa. (Allberg & Siimes 2007, 270–274.) Esimerkiksi vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan koko Suomen 8.- ja 9.-luokkalaisista 7,5 prosenttia oli kokeillut kannabista. Pojilla luku oli suurempi kuin tytöillä ja määrät kasvoivat toiselle asteelle siirryttäessä. (Kouluterveyskysely 2017.) Päihdekokeilujen taustalla on kokeilunhalua, ryhmäpainetta tai sitä, että nuori käyttää päihteitä saadakseen hetken mielihyvää (Allberg & Siimes 2007, 270–274). Päihteiden käyttö muodostuu päihdehäiriöksi yleensä 14–15-vuotiailla. Käyttö muuttuu häiriöksi, kun esimerkiksi päihteet alkavat viedä kontrollin elämästä, tulee vieroitusoireita ja kyky suoriutua koulusta tai töistä vaikeutuu (Nuorten päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt 2014). Nuorista noin viisi prosenttia ovat riskikäyttäjiä ja heidän on vaikea lopettaa päihteidenkäyttöä. Näiden nuorten käytön taustalla on jo vakavampia haasteita, kuten psyykkisiä tai sosiaalisia ongelmia. (Allberg & Siimes 2007, 270–274.) Päihteiden käytöllä ja varsinkin päihdeongelmilla on suora yhteys nuorten mielenterveyteen. On todennäköistä, että nuorelle kehittyy mielenterveysongelmia, jos päihteiden käyttö on alkanut nuorella iällä ja se on erityisen runsasta. Päihderiippuvuus siis

vaikuttaa hyvin suuresti nuoren elämään ja hyvin nopeasti se näkyy myös koulussa ja koulukuraattorin työssä. (Allberg & Siimes 2007, 270–274.)

Päihteiden lisäksi jotkut nuoret kokeilevat rikollista toimintaa. Rikokset ovat yleensä omaisuus- tai väkivaltarikoksia. Monet nuorten tekemistä rikoksista eivät koskaan päädy poliisin tutkittavaksi. Nuorten rikollisuutta leimaa yleensä ryhmässä tekeminen ja se, että ne ovat yleensä lievempiä kuin aikuisten tekemät rikokset. Kuten päihteidenkin kohdalla, rikoksista voidaan hakea jännitystä ja iän myötä rikollinen toiminta jää, kun se ei enää kiinnosta samalla tavalla.

Kun nuori täyttää 15 vuotta, on hän rikosoikeudellisessa vastuussa eli hänet voidaan tuomita. Alle 15-vuotiaan kohdalla virallinen kontrolli keskittyy enemmän sosiaaliviranomaisiin, sovitteluihin ja vahingonkorvausvastuuteen. Koulukuraattorin työssä rikollisuus ei välttämättä hirveästi näy, mutta koululla on kuitenkin oma vaikutuksensa rikolliseen käyttäytymiseen. Jos koulussa esimerkiksi kiusataan tai sosiaaliset suhteet ovat muuten hankalia, voivat ne vaikuttaa nuoren tekemiin valintoihin. Koulu ei kuitenkaan yksin vaikuta nuoren rikolliseen käyttäytymiseen, vaan siihen vaikuttavat kaikki nuoren elämän osa-alueet. (Niskanen 2013, 14–18.)

Koulukuraattorilla ei välttämättä ole varsinaista perehtyneisyyttä päihdehäiriöiden tai rikollisuuden käsittelyyn, vaan nämä tapaukset siirtyvät yleensä sosiaalitoimelle ja poliisille, jotta nuori saa asianmukaista apua. Rikollisuuteen ja päihteidenkäyttöön liittyy kuitenkin myös monia muita ongelmia, kuten koulupoissaoloja tai huonoa koulumotivaatiota ja koulukuraattori voi omassa työskentelyssään keskittyä niihin ja omalta osaltaan auttaa nuoren tervehtymistä.

5.2.5 Koulukiusaaminen

Kiusaaminen on systemaattista, kielteistä toimintaa, joka kohdistuu yhteen ja samaan henkilöön ja siihen liittyy vallan ja voiman väärinkäyttöä. Kiusaaminen voi olla fyysistä ja henkistä, suoraa tai epäsuoraa. Koulukiusaaminen, oli se minkälaisista tahansa, saattaa jättää hyvin syvät arvet ja kiusaamiskokemukset voivat olennaisesti vaikuttaa kiusatun tulevaisuuteen esimerkiksi huonona itsetuntona. Pojille on tyypillisempää suoran aggressiivisen käyttäytymisen muodot, kuten töniminen,

lyöminen, nimittely ja kiusaus tavaroiden varastelu. Tyttöillä on yleisempää epäsuora ja manipulatiivinen kiusaaminen, esimerkiksi kiusatun jättäminen ulkopuolelle tilanteista, juorujen levittäminen ja selän takana puhuminen. Tyttöjen keskinäisen kiusaaminen liittyy usein ulkonäköön, vaatteisiin tai sosiaalisiin suhteisiin. (Lämsä 2009, 59–64.)

Monissa kouluissa on nykyään käytössä KiVa-toimintamalli, joka pyrkii vähentämään ja ehkäisemään koulukiusaamista. Se pyrkii puuttumaan myös tahattomaan kannustamiseen, eli sivusta seuraamiseen tai kiusaamiselle naureskeluun, vaikka ei siinä itse olisi osallisena. Toimintamalliin kuuluu muun muassa teemallisia oppitunteja ja oppimisympäristöjä. Tämän toimintamallin takia koulukuraattorit enää harvemmin käsittelevät koulukiusaamiseen liittyviä asioita, sillä KiVa-periaatteen mukaisesti kiusaamistilanteita ratkovat KiVa-tiimit. Tiimiin kuuluu vähintään kolme aikuista kouluhenkilökunnasta ja usein he ovat opettajia. Toki poikkeuksiakin on ja jos kiusaaminen on erityisen rajua tai KiVa-toimintamallin mukaiset prosessit eivät auta, voi kuraattori olla mukana sitä selvittämässä. (Tuomisto, Salmivalli & Poskiparta 2009.) Koulukuraattori voi puuttua kiusaamiseen esimerkiksi niin, että hän keskustelee kiusatun nuoren kanssa ja kiusaajien kanssa. Kiusattu ja kiusaajat voidaan myös ottaa yhteiseen keskusteluun, jossa he saavat keskustella kasvokkain koulukuraattorin ohjeistamana. Lisäksi koulukuraattori voi ottaa yhteyttä kyseisten nuorten vanhempiin ja tarpeen tullen kutsua heitäkin koululle keskustelemaan asiasta. Tärkeintä on kuulla jokaisen osapuolen kertomus tilanteesta ja pyrkiä selittämään toisen tuntemuksia toisille.

5.2.6 Perheen sisäiset ongelmat ja vanhemmuuden puute

Perheen sisäiset ongelmat näkyvät herkästi nuoren koulukäynnissä. Ongelmat voivat vaihdella äkillisestä sairastumisesta ja päihdeongelmista, perheväkivaltaan ja erotilanteisiin. Myös yhteiskunnan asettamat paineet vanhemmille esimerkiksi työelämässä voivat vaikuttaa kotioloihin esimerkiksi kiireenä, aidon läsnäolon puuttumisena ja vanhempien jaksamattomuutena. Nykyään vanhemmilta puuttuu usein myös lähellä asuvat isovanhemmat tai läheiset naapurit, jotka toimisivat tukiverkkona. Koulumaailmassa tähän tarpeeseen on vastattu esimerkiksi alakoulu-

jen aamu- ja iltapäivätoiminnalla, mutta yläkouluissa vastaavaa toimintaa ei juurikaan ole. (Huhtanen 2007, 12–14.)

Nykyään koulukuraattorin työssä näkyvät myös vanhemmuuden puutteesta johtuvat ongelmat. Näitä ovat esimerkiksi vanhempien välinpitämättömyys nuorten asioista, voimattomuus ja kykenemättömyys asettaa rajoja sekä sinisilmäinen suhtautuminen nuoren toimintaan. Nuorilta puuttuu rinnaltaan aikuinen, joka välittäisi ja tukisi heitä matkallaan aikuisuuteen antamalla rakkautta ja asettamalla tarvittavia rajoja. Vanhemmuuden puutteeseen heijastuvat vaikeat perheolot ja vanhempien oma tausta. Kielteiset asenteet koulunkäyntiä kohtaan siirtyvät helposti myös lapsiin ja nuoriin. Nämä kaikki luovat tarvetta koulukuraattorityölle. (Sipilä-Lähdekorpi 2006, 22–23.)

Koulukuraattori tekee paljon yhteistyötä vanhempien kanssa ja jos vanhemmuudessa on puutteita, on kuraattorin tehtävä auttaa vanhempia löytämään lisää voimavaroja ja ohjata kasvatuksellisissa asioissa. Olennaista on kuitenkin vanhempien itsemääräämisoikeus ja työskentelyn vapaaehtoisuus. Jokainen vanhempi toimii eri tavalla, joten on hyvä muistaa oma ammatillisuus ja riittävän hyvän vanhemmuuden periaate. Vanhemmuuden tukeminen on ennen kaikkia vanhempien oman vastuun lisäämistä ja heidän rohkaisemista olemaan aikuisen roolissa. Tarpeen tullen perhettä voidaan ohjata myös perhekeskusten tai lastensuojelun palveluiden pariin, josta he voivat saada avukseen esimerkiksi perhetyöntekijän. (Wallin 2011, 103–106.) Koulukuraattori voi myös itse työskennellä vanhempien kanssa. Yhtenä työskentelyn välineenä voidaan käyttää vanhemmuuden roolikarttaa, jota käytetään laajasti lastensuojelussa. Siinä vanhemmuus on jaettu viiteen päärooliin, kuten esimerkiksi huoltaja, rakkauden antaja ja rajojen asettaja ja näissä vielä moniksi alaroleiksi. Vanhempien kanssa yhdessä pohditaan ja keskustellaan, millainen suhde heillä on kuhunkin rooliin. Roolit voivat olla ylikehittyneitä, sopivasti kehittyneitä, alikehittyneitä tai ne voivat puuttua kokonaan. Roolikartan avulla arvioidaan ja tuetaan vanhemmuutta. (Poutiainen 2006, 58.) Vanhemmuuden tukemisessakin on kuitenkin tarpeen tullen osattava ohjata perhe perehtyneemmän avun puoleen.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä kappaleessa kerron tutkimusmenetelmästäni. Pysin myös mahdollisimman tarkasti kuvaamaan tutkimukseni kulkua ja siinä olleita haasteita, jotka tuli huomioida aineiston käsittelyssä. Lisäksi pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Laadullinen tutkimus on todellisen elämän kuvaamista. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään ihmistä tiedon keruussa ja tavoitteena on saada uusia näkökulmia tutkimuksen aiheesta. Päämääränä ei siis ole niinkään testata teoriaa vaan aineistoa pyritään tarkastelemaan yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–164.) Laadullinen tutkimus ei etsi yleistyksiä vaan pyrkii kuvaamaan tutkitun ilmiön syvällisempää näkemystä. Laadullisen tutkimuksen aineistoa kerätessä tutkija on toimija ja hän kerää aineistoa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. (Kananen 2014, 18–19.)

Aineistoa kerätään menetelmillä, jotta antavat tutkittaville äänen. Esimerkiksi erilaiset haastattelut ja havainnointi antavat tutkimuskohteelle vapauden ilmaista itseään haluamallaan tavalla, heitä ei pakoteta tietynlaiseen muottiin. Laadullisessa tutkimuksessa myös kohderyhmä valitaan tarkasti ja satunnaisotantaa käytetään harvakseltaan. Tällä turvataan se, että tutkimukseen osallistuvat henkilöt ovat juuri sellaisia, kuin tutkimukseen tarvitaan. Heillä on esimerkiksi tutkimuksen aiheen mukaista asiantuntijuutta tai kokemuksia. Laadullisessa tutkimuksessa korostuu erityisesti se, että tutkimussuunnitelma ei ole lopullinen. Tutkimusta tehdään tietyllä suunnitelmalla, mutta se saattaa prosessin aikana muuttua, esimerkiksi aineiston sisällöstä nouseekin odottamaton asia esille, jolloin tutkimuksen painopiste voidaan siirtää siihen. Kenties tärkein laadullisen tutkimuksen piirre on se, että tapauksia ja aineistoa käsitellään sekä tulkitaan ainutlaatuisina. (Hirsjärvi ym. 2009, 160–164.)

Mielestäni laadullinen tutkimus sopii opinnäytetyöni aiheeseen, jossa yksilölliset kokemukset ovat kaiken keskiössä. Laadullinen tutkimus ja metodina käytetty

haastattelu takaa sen, että jokainen osallistuja sai ilmaista itseään ja kokemuksiinsa juuri haluamillaan sanoilla. Laadullisessa tutkimuksessa edetään ilman ennako-oletuksia ja siihen valitaan suhteellisen vähän tutkittavia. Aineiston laatu on suuremmassa roolissa kuin sen määrä. (Heikkilä 2014, 15.)

6.2 Aineistonkeruumenetelmä

Valitsin aineistonkeruutavaksi haastattelun, koska se on erittäin joustava tiedonkeruumenetelmä. Varsinaisen sanallisen aineiston lisäksi haastattelutilanteissa on mahdollista havainnoida haastateltavan nonverbaalista viestintää ja esimerkiksi äänenpainoja. Haastattelun avulla on myös mahdollista selventää tai syventää vastauksia. Myös haastavampia aiheita voi olla helpompi käsitellä haastattelutilanteissa, mutta toki tämä on jokaisen haastateltavan henkilökohtainen mielipide ja osa voisikin kokea esimerkiksi lomakehaastattelun mieluisampana. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–40.)

Haastatteluideni tyyli on puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikilta osallistujilta kysytään suurin piirtein samat kysymykset samassa järjestyksessä, haastattelulla on siis aina sama runko. Kysymysten järjestys voi kuitenkin poiketa ja haastattelijä voi käyttää hieman eri sanamuotoja. Tämä haastattelumenetelmä sijoittuu virallisuudessaan avoimen haastattelun ja täysin strukturoidun haastattelun välille. Ominaista puolistrukturoidulle haastattelulle on, että jokin haastattelun näkökulma on päätetty, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.)

Puolistrukturoitua haastattelua kutsutaan myös teemahaastatteluksi. On kuitenkin vaikea erottaa ovatko nämä kaksi erillistä haastattelutapaa vai yhtä ja samaa. Teemahaastattelussa kuvataan olevan tietty teema ja kysymykset rakentuvat kyseisen teeman pohjalta. Teemahaastattelussa keskustelu etenee vapaasti annettujen teemojen pohjalta. Tehdyt haastattelut poikkeavat toisistaan, sillä kaikkien osallistujien kanssa ei välttämättä puhuta samoista teemoista yhtä laajasti. Keskustelu on siis vapaampaa ja osallistujan oma ilmaisu korostuu entisestään. (Eskola & Vastamäki 2015, 29; Hirsjärvi ym. 2009, 208.)

Tekemissäni haastatteluissa oli selkeä runko (Liite 1), jonka pohjalta keskustelut etenivät. Kuitenkin jokainen haastattelutilanne oli erilainen eikä kysymysten järjestys tai sanamuodot olleet kaikille samoja. Tässä mielessä haastatteluni seuraavat enemmän puolistrukturoidun haastattelun periaatteita. Siinä on kyllä selkeitä teemahaastattelunkin piirteitä, sillä esimerkiksi kaikkia aiheita ei käsitelty yhtä syvästi kaikkien osallistujien kohdalla.

6.3 Aineiston analysointimenetelmä

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysissä pyritään ymmärtämään, mitä osallistuja on vastauksillaan tarkoittanut. Tästä syystä tavallisimpia analyysimenetelmiä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi tai keskusteluanalyysi. Laadullisessa tutkimuksessa tulkinta on esiin nousevien asioiden selkiyttämistä ja pohdintaa. Laadullisessa aineistossa on myös huomioitava tulkintaongelmat, joita analysointivaiheessa voi nousta. Tutkijan kannattaa pohtia etenkin, miten haastattelijan tai haastateltavan sanalliset ilmaukset vaikuttavat vastauksiin ja miten tutkija ymmärtää haastateltaviaan. Jokainen tulkitsee asioita eri tavalla, joten tutkija, haastattelijan ja haastateltava voivat kaikki ymmärtää ja tulkita asian eri tavalla. Analysoinnissa niitä on selitettävä ja tulkittava eli tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niiden perusteella omat johtopäätöksensä. Johtopäätöksissä sen sijaan pohditaan, millainen merkitys saaduilla tuloksilla on (Hirsjärvi ym. 2009, 224, 229–230.)

Teemoittelussa etsitään aineistosta erilaisia teemoja ja siinä painottuu, mitä kustakin nostetusta teemasta on sanottu. Aineistoa pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93–94.) Tätä jakoa voidaan tehdä perinteisesti leikkaa-liimaa-menetelmällä käsin tai tietokoneella tekstinkäsittelyohjelmilla. Teemoittelussa on huomioitava, että sama kohta aineistosta voi sopia monen eri teeman alle. Aineistoa on siis osattava tulkita avoimesti ja pyrittävä ymmärtämään myös hieman epämääräisemmin kerrottuja asioita. Tutkimustuloksista raportoidessa käytetään usein sitaatteja, jotka nostetaan tutkimusaineistosta. Ne valitaan niin, että ne tukevat ja selittävät käsiteltyä teemaa erityisen hyvin. Sitaatit ovat todiste, että tutkijalla on aineisto, johon tulokset pohjautuvat ja että se

aineisto on antanut johtolankoja, joiden perusteella käytetyt teemat on muodostettu. Sitaatteja tulee kuitenkin käyttää harkiten. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tämän tutkimuksen aineisto on jaettu kolmeen eri tyyppiin: positiivisiin, neutraaleihin ja negatiivisiin kokemuksiin koulukuraattoriyöstä. Jokaisessa tyypissä on nostettu esiin samoja teemoja, esimerkiksi miten asiakkuus on alkanut, mitä työtapoja on käytetty, miten luottamussuhde on koettu, onko nuori saanut apua mielestään oikeaan aikaan ja miten hän on apuun suhtautunut. Nämä teemat löytyivät haastattelukysymysten avulla lähes jokaisesta haastattelusta. Osan kohdalla ne nousivat esiin selvemmin kuin toisilla, riippuen siitä, miten ja mitä kyseinen nuori on kokemuksestaan kertonut. Esiin on myös nostettu tutkimuskysymysten mukaisia teemoja kuten, mitä huonoa nuoren koulukuraattoriasiakkuudessa on ollut, miten se on vaikuttanut hänen elämäänsä ja mikä on muuttunut vuosien aikana. Näitä teemoja ja niiden kuvaustapoja on vertailtu keskenään tyyppin sisällä ja myös eri tyyppien välillä.

6.4 Tutkimuksen kulku

Lähestyin lukuisia Etelä-Pohjanmaan alueen toisen asteen koulukuraattoreita ja kysyin heidän mahdollisuuttaan ja halukkuuttaan osallistua opinnäytetyöni tekemiseen. Vain yksi koulukuraattori vastasi myöntävästi. Hänen kanssaan mietimme parasta lähestymistapaa haastatteluun osallistuvien toisen asteen opiskelijoiden etsimiseen ja päädyimme siihen, että menen oppitunneille esittelemään opinnäytetyötäni koulukuraattorin vastuualueella olevilla kouluilla.

Oppituntivierailuita varten tein pienen kyselyn koskien oppilaiden tietämystä yläkoulunsa koulukuraattoreista. Kyselyn avulla haastatteluihini oli myös mahdollisuus ilmoittautua muiden tietämättä, mikä saattaisi joidenkin opiskelijoiden kohdalla olla kynnyškysymys. Kyselyn vastauksia en käytä opinnäytetyössäni, sillä niiden tarkoituksena oli ainoastaan etsiä osallistujia haastatteluihin. Tämän takia kysymyksetkin olivat hyvin yksinkertaisia ja lyhyitä.

Kysymyksiä oli neljä: Tiesikö oppilas, kuka oli heidän koulukuraattorinsa yläkoulussa, miten hänet tavoitti ja missä tilanteissa heidän mielestensä koulukuraattorin luokse voisi mennä? Neljäntenä kysymyksenä oli, onko oppilas ollut yläkoulussa koulukuraattorin asiakkaina. Asiakkuuden määrittelin tilanteeksi, jossa he ovat henkilökohtaisesti olleet tapaamassa koulukuraattoria, joten esimerkiksi koulukuraattorin pitämät yhteiset tunnit esimerkiksi koulukiusaamisesta eivät kuuluneet tähän. Opiskelijoille painotettiin, että asiakkuus voi olla lyhyt, vain parin käynnin mittainen tai se voi olla pidempiaikainen ja molemmat tapaukset sopivat tähän opinnäytetyöhön. Tähän kysymykseen pyysin lisäyksenä, että kyseiset henkilöt, jotka ovat olleet yläkoulussa koulukuraattorin asiakkaina ja saattaisivat olla halukkaita osallistumaan kahdenkeskeiseen haastatteluun, laittaisivat yhteystietonsa ja ikänsä paperiin. Opiskelijoille kerrottiin, että haastattelussa käsitellään heidän yläkouluaikaista koulukuraattorin asiakkuuttaan, miltä se tuntui ja miten se vaikutti. Opiskelijoille painotettiin, että haastattelu on luottamuksellinen ja materiaalit hävitetään käytön jälkeen. Haastatteluun ilmoittautuminen ei myöskään ole sitova ilmoittautuminen.

Oppitunneilla vierailujen jälkeen laitoin ilmoittautuneille uuden tiedustelun haastatteluun osallistumisesta. Alaikäisten osallistujien kohdalla pyysin myös heidän vanhempiensa yhteystiedot, jotta voin kysyä myös heiltä lupaa haastattelulle. Luvat kysyttiin joko suullisesti puhelimesta tai kirjallisesti kotiin lähetetyn kirjeen kautta (Liite 2). Lopulta haastatteluihin osallistui kuusi opiskelijaa. Ennen haastatteluja annoin osallistujille nähtäväksi haastattelun keskeiset teemat, jotta he pystyisivät hieman valmistautumaan haastattelun aiheeseen (Liite 1).

Haastatteluajankohdat sovin kunkin osallistujan kanssa erikseen. Heillä oli lupa osallistua haastatteluun tuntien aikana, eikä siitä koitunut heille poissaoloja. Haastattelutiloina minulla oli käytössäni koulukuraattorin työhuone ja tarpeen mukaan muita tiloja. Ennen haastattelun aloittamista kävimme jokaisen osallistujan kanssa läpi anonyymiyttä ja luotettavuutta ja he allekirjoittivat suostumussopimuksen, jossa luki nämä samat asiat (Liite 3). Haastattelut tallensin videokameralla, jolla kuvasin osallistujia niin, että heidän kasvonsa eivät näkyneet. Haastattelut kestivät 15 minuutista reiluun tuntiin. Haastatteluiden aikana kirjoitin joitain vastauksia ylös

paperille omaksi tuekseni, mutta litteroimalla haastattelumateriaalin varmistin, että osallistujien oma ilmaisu säilyisi vastauksissa.

Haastetta loivat muutamat haastattelut, joissa haastateltavilla oli hyvin katkera suhde kokemukseensa. Tällöin varsinainen koulukuraattorin kanssa tehty työskentely jäi hyvin vähälle ja haastateltava keskittyi lähinnä purkamaan syitä, esimerkiksi rikkoutunutta kaverisuhdetta, joiden takia koulukuraattorille oli päädytty. Näitä kokemuksia ei pidä vähätellä, mutta tutkimuksen kannalta, jossa pääpainona on koulukuraattorin kanssa tehty työskentely ja kokemus siitä, nämä haastattelut eivät analysointivaiheessa tuottaneet yhtä paljon uutta tietoa kuin jotkin toiset haastattelut. Näissä tilanteissa onkin tärkeää pysähtyä miettimään, ovatko kyseiset henkilöt saaneet tarpeeksi apua, esimerkiksi koulukuraattorilta, jos kerta vuosienkin jälkeen niiden muisteleminen nostaa katkeria tunteita pintaan.

Mielenkiintoinen huomio haastatteluita tehdessä oli se, mitä haastattelijat päätyivät kertomaan tutkijalle. Haastattelussa kysyttiin esimerkiksi muita tahoja, jotka asiakkuuteen liittyivät. Esimerkkeiksi nimettiin muun muassa opetushenkilökunta, kouluterveydenhuolto, sosiaalitoimi ja mielenterveyspalvelut. Lähes kaikki haastateltavista kertoivat, ettei heidän asiakkuuteensa liittynyt muita tahoja, mutta haastattelun loppupuolella he kuitenkin kertoivat olleensa pitkään esimerkiksi psykologin asiakkaina. Joko he eivät siis ole aluksi halunneet kertoa näistä asiakkuuksista tai sitten he eivät ole kokeneet, että kyseinen asiakkuus liittyisi jotenkin koulukuraattorin kanssa olevaan asiakkuuteen. Nämä tilanteet olivat kuitenkin tutkijalle haastavia, sillä osallistujat paljastivat uutta ja hyvin oleellistakin tietoa aivan haastattelun loppupuolella, jolloin ei enää ollut kovinkaan suuria mahdollisuuksia paneutua niihin tarkemmin.

6.5 Luotettavuus ja eettisyys

Kun tutkitaan nuoria ihmisiä, on tärkeää kunnioittaa heidän ihmisarvoaan ja erityisesti heidän itsemääräämisoikeuttaan. Ketään ei saa pakottaa osallistumaan tutkimukseen vastoin hänen tahtoaan. On pohdittava tarkasti, miten ihmisen suostumusta kysytään, mitä tietoa heille tulee antaa tutkimuksesta ja liittykö osallistumiseen jotain riskejä. Osallistujan on myös tärkeä tietää, saako hän vetäytyä tutki-

muksesta missä tahansa sen vaiheessa, jos hän niin kokee. (France 2004, 183–184.)

Suostumusta kysyttäessä mahdolliselle osallistujalle on kerrottava esimerkiksi mitä tutkimuksen aikana tulee tapahtumaan. Osallistuvan henkilön on myös oltava kykenevä ymmärtämään annettu tieto sekä tekemään järkeviä, kypsiä päätöksiä. Jos tätä noudatetaan tarkasti, rajaa se esimerkiksi lapset tutkimusten ulkopuolelle. (Hirsjärvi ym. 2009, 23–27.) Tämän takia halusin omassa tutkimuksessani kysyä alaikäisten osallistujien vanhemmilta myös suostumuksen tutkimukselle (Liite 2).

Laadullisessa tutkimuksessa on vaikeaa määritellä, onko tutkimus luotettava tai pätevä, sillä termien alkuperä on määrällisessä tutkimuksessa. Näitä asioita on silti pohdittava myös laadullisessa tutkimuksessa. Usein tutkimuksen luotettavuutta pyritään lisäämään kertomalla mahdollisimman tarkasti tutkimuksen kulusta ja aineiston keräämisestä. Minkälaisissa tilanteissa aineisto kerättiin, onko ollut jotain mahdollisia häiriötekijöitä tai virhetulkintoja. Jos aineistoa analysoidaan luokittelun avulla, kerrotaan lukijalle luokittelun alkujuuret ja perusteet. Varsinaisessa aineiston tulkinnassakin on mahdollisimman selkeästi kerrottava, millä perusteella kyseisiin tulkintoihin on päädytty. Tässä auttavat esimerkiksi suorat lainaukset haastatteluista tai muut tutkimusaineiston dokumentit. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.)

Mielestäni tutkimukseni toteutettiin eettisesti ja luotettavasti. Haastateltavien etsimistavan keksimiseen käytettiin paljon aikaa, jotta kaikkein eettisin tapa varmasti löydettäisiin. Päädyin tekemään oppituntivierailuita, joilla kerroin tutkimuksestani ja haastatteluista. Vierailulla toteutettu pieni kysely takasi oppilaille mahdollisuuden ilmoittautua nimettömästi haastatteluun ja ainoastaan haastatteluun osallistuvat laittoivat yhteystietonsa minun yhteydenottoa varten. Alaikäisten osallistujien kohdalla pyysin luvan myös heidän vanhemmiltaan (Liite 2). Oppituntivierailut takasivat sen, että oppilas sai täysin itsenäisesti tehdä päätöksen osallistumisestaan. Tämä taattiin myös siinä, että halutessaan osallistumisen saa perua myöhemmin. Oppituntivierailujen kautta esimerkiksi apunani ollut koulukuraattoriin ei tiennyt ketkä osallistuvat haastatteluihini eikä hän voinut siis kertoa taustatietoja osallistujista, jolloin tiedot olisivat voineet vaikuttaa tapaan kohdata haastateltavat.

Itse haastattelutilanteet toteutettiin nimettömästi ja luottamuksellisesti. Osallistujat allekirjoittivat sopimuksen (Liite 3), jossa oli kirjattuna nimettömyyttä ja luotettavuutta koskevat käytännöt sekä suostumus haastattelun tallentamiseen videokameran avulla. Osallistujia kuvattiin niin, että heidän kasvonsa eivät näkyneet. Tämä myös lisäsi osallistujien nimettömyyttä.

Haastatteluiden aikana pyrin antamaan osallistujille mahdollisimman paljon tilaa ilmaista itseään haluamallaan tavalla. Kuitenkin joskus jouduin olemaan johdattelevampi, jos osallistuja ei tuntunut ymmärtävän kysymystäni tai vastausta oli hankala miettiä. Yritin kuitenkin välttää liiallista johdattelua ja annoin osallistujan miettiä ensin hyvän tovin, ennen kuin aloin kertomaan kysymykseen sopivia johdatteluja tai esimerkkejä.

Nauhoitetut haastattelut litteroitiin mahdollisimman tarkasti. Vaikka videokamera oli suunnattu suoraan haastateltavia kohti, oli nauhoitteissa osia, joissa haastateltavan puheesta ei saanut selvää. Tähän toki vaikuttaa myös yksilön henkilökohtainen puhetapa. Tällaisissa tilanteissa litteroituun aineistoon jätettiin tyhjiä kohtia, jotta aineisto ei vääristyisi tutkijan omilla arvauksilla haastateltavien mahdollisista vastauksista.

Opinnäytetyössä käytetään suoria lainauksia haastattelutilanteista ja tarpeen tullen niitä muokattiin niin, että niistä ei voi päätellä yksilön henkilöllisyyttä. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että osallistujan mainitsemat nimet tai paikkakunnat jätettiin lainauksista pois. Tästä puhuttiin myös osallistujien kanssa, ja se takasi heille mahdollisuuden puhua täysin vapaasti ilman pelkoa siitä, että heidät tai asianosaiset voitaisiin tunnistaa lopullisesta työstä. Suorat lainaukset mahdollistivat myös sen, että osallistujien oma ääni säilyi läpi tutkimuksen sellaisena kuin se haastattelutilanteessa kuultiin.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä kappaleessa kerron ensin lyhyesti haastateltavien taustatiedoista, jonka jälkeen paneudun tarkemmin heidän kokemuksiinsa. Opiskelijoiden kokemukset on jaettu kolmeen erilaiseen tyyppiin: positiiviset, neutraalit ja negatiiviset kokemukset koulukuraattorityöstä.

7.1 Taustatiedot

Haastatteluun osallistuneita oli yhteensä kuusi opiskelijaa. Heistä neljä oli naisia ja kaksi miehiä. Iältään osallistujat olivat 16–18 vuotiaita. Osallistujien koulukuraattoriasiakkuudet vaihtelivat kolmesta käynnistä jo alakoulusta alkaneisiin asiakkuuksiin. Asiakkuuksien taustalla oli esimerkiksi koulukiusaamista, kaveriporukan ongelmia, oman jaksamisen tai mielenterveyden haasteita. Näiden haasteiden takia osallistujilla oli myös koulupoissaoloja ja haasteita koulumotivaation kanssa. Koulukuraattoriasiakkuus alkoi monella eri tavalla. Osallistujat olivat itse ottaneet yhteyttä, heidän ystävänsä olivat ottaneet yhteyttä kuraattoriin tai kouluhenkilökuntaan kuuluva henkilö oli ehdottanut koulukuraattorille menoa tai kertonut huolensa nuoresta kuraattorille. Monilla haastateltavista oli asiakkuuksia muihinkin sosiaali- ja terveysalan palveluihin, jotka jatkuivat usein täysi-ikäisyyteen asti.

7.2 Tyypit 1 – Positiiviset kokemukset koulukuraattorityöstä

Haastatteluista kaksi voidaan luokitella positiivisiksi kokemuksiksi. Ensimmäinen nuori oli jo ala-asteelta asti ollut erinäisistä perhesyistä ja henkilökohtaisista syistä koulukuraattorin asiakkaana. Yläkoulussa asiakkuuden syynä oli mielenterveys ja sitä aiheuttamat haasteet koulunkäynnissä, hän sairastui vakavaan masennukseen. Hän oli aluksi mennyt tapaamaan kouluterveydenhoitajaa, joka oli ehdottanut koulukuraattorille menoa. Koulukuraattori oli sama alakoulussa ja yläkoulussa, joten hän oli nuorelle tuttu henkilö ja luottamussuhdetta oltiin rakennettu jo useamman vuoden. Koulukuraattorin lisäksi hän sai apua psykologilta ja toisen asteen

opintojen aikana asumisyksiköstä, jossa häntä tuettiin opintojen etenemisessä ja arjen hallinnassa.

Toisessa tapauksessa nuori oli yläkoulu-aikana huolissaan ystävästään ja hän kertoi siitä opetushenkilökunnalle. Ystävyysuhteen ryppyjä selviteltiin etsivän nuorisotyön ja rehtorin luona ja nuori luuli asian tulleen jo selvitettyksi, kunnes heidät ohjattiin vielä koulukuraattorin luokse. Aloitteen tästä oli tehnyt ongelmien toinen osapuoli, jota tilanne oli vielä jäänyt kaivelemaan. Asiakkuus kuraattorin kanssa oli alkuun haastava, sillä nuori ja koulukuraattori tunsivat toisensa myös koulun ulkopuolella. Hän pelkäsi, että kuraattori ottaisi tämän esiin tai että hänen asiansa leviäisivät heidän yhteisille tutuilleen. Asiakkuus oli lyhyt eikä ystävyysuhteen ongelmia saatu korjattua. Ystävyysuhteessa olleet ongelmat ja tapahtumat aiheuttivat nuorelle monia haasteita ja hän esimerkiksi alkoi viillellä ja pitää pahaa oloa sisällään. Kaikki tämä paha olo purkautui ammattikoulussa, jolloin hän viimein haki apua. Hän sai tuekseen tukihenkilöitä sekä psykologin. Kaikesta tästä huolimatta, nuori ei haastattelussa tuonut esille, että jotenkin syyttäisi yläkoulun kuraattoria tästä, vaan haastattelun aikana hän kuvasi kuraattoria positiivisin sanoin.

Asiakkuuskokemus kokonaisuutena. Positiivisen kokemuksen jättäneessä koulukuraattorityössä korostuu koko asiakkuuden aikana oleva tyytyväisyys. Nuoren mielipide voi olla alusta asti positiivinen tai se voi vaihtua alun epäluulojen jälkeensä sellaiseksi. Positiiviset kokemukset haastatteluissa esiintyvät molemmat tavat.

Aluksi se oli niin ku tosi hankalaa ja eikä niinku ymmärtäny, et miks mun niinku pitää olla täällä ja niinku, et tää on turhaa, mutta justiin niinku ajan myötä niinku tajus, että kyllä täällä pitää ny käydä, et se on vaan mun parhaaksi ja kaikkien parhaaks. (H1)

Minä olin silleen, et saanko mää karata tosta ovesta, ku ei mua kiinnostanu pätkääkään, kun mä tiesin, et ei siitä tuu mitään, että oli vaan semmonen olo, et tää on niin turhaa. (H4)

Ensimmäinen nuori on kokenut alusta asti positiivisia tunteita työskentelyä kohtaan ja hän myös koki työskentelyn hyödylliseksi itselleen. Aina koulukuraattorin luokse meneminen ei ollut yhtä mukavaa, mutta siitä huolimatta nuori kävi tapaamisissa, sillä tiesi työskentelyn hyödyllisyyden. Toisen nuoren kohdalla työskentely tuntui

turhalta ja lopulta kaverisuhteiden haasteita ei saatukaan ratkaistua nuoren omien asenteiden takia. Tästä huolimatta nuori kuvasi koulukuraattoriaan positiivisesti.

Nuoren kokemus koulukuraattorista ja käytetystä työskentelytavasta. Positiivisen kokemuksen koulukuraattoriyöstä saaneet nuoret kuvasivat paljon hyviä asioita asiakkuudessaan. He esimerkiksi kuvasivat itse koulukuraattoria mukavaksi ja ammattimaiseksi ja työskentelytapoja toimiviksi. Molempien kohdalla työskentely painottui keskusteluun ja nuoret olivat siihen tyytyväisiä.

Mun mielestä se keskustelu oli oikeesti niinku että mä hyödyin siitä ja niinku se oikeesti toimi. (H1)

Ihan silleen hyvältä, ku se osas ottaa sen silleen, ammattimainen suhde, oli se ammattimaisuus siinä koko hommassa. Huomas niin ku, että hän ymmärti meitä kaikkia kolmea, että hän ymmärti mun tunteukset, molempien kavereitten tuntemukset, että silleen osas hommansa kuitenkin siinä asiassa. (H4)

Keskusteluiden lisäksi mielenterveyden haasteista kärsinyt nuori kertoi tehneensä erilaisia mielenterveyteen liittyviä testejä, mutta nämä eivät olleet yhtä mieluinen tapa työskennellä kuraattorin kanssa. Tähän kokemukseen on voinut vaikuttaa se, että koulukuraattori ei ole mielenterveyden haasteiden asiantuntija, vaikka sen alan osaamista voikin kuraattoreilta löytyä. Nuori on siis voinut kokea, että koulukuraattori ei ole osannut käsitellä mielenterveys-aiheita oikealla tavalla, jolloin siihen liittyvät testit eivät ole mieluisia.

Koulukuraattorin ammattimaisuus nousi esiin myös muissa haastatteluissa tämän positiivisen kokemuksen lisäksi. Tässä nuori liittyy ammattimaisuuden siihen, miten koulukuraattori on kohdannut hänet koulun ulkopuolisesta tuttavuudesta riippumatta. Koulukuraattori on siis pitäytynyt roolissaan ammattilaisena ja huolehtinut siitä, että vapaa-ajalle sijoittuvat asiat tai tuttavuudet eivät ole vaikuttaneet siihen, miten hän kohtaa nuoren ja työskentelee hänen kanssaan.

Asiakkuuden oikea-aikaisuus. Vain ensimmäinen nuorista kertoi selkeästi, että hän sai apua oikeaan aikaan. Hän kertoi, että kouluterveydenhoitaja oli hyvin nopeasti ohjannut hänet koulukuraattorin puheille, joten asiakkuus alkoi ajoissa. Toisessa tapauksessa nuori oli huolissaan ystävästään ja asiaa käsiteltiin ensin etsi-

vän nuorisotyöntekijän ja koulun rehtorin kanssa, jonka jälkeen heidät ohjattiin vielä koulukuraattorille. Hän ei suoraan kertonut, saiko hän mielestään apua oikeaan aikaan, mutta näin voisi olettaa, sillä hän oletti, että tilanne oli loppuun käsitelty jo rehtorin kanssa työskentelyn jälkeen.

Kyllä se tuli niinku hyvään aikaan ja oikeenlaista apua et kyllä se osas niinku oikeesti jutella ja tälleen näin ja tunsin turvaa siitä. (H1)

Sitten yritettiin sitä selvittää siellä rehtorin kanssa ja sit mä et joo tää on tällä selvä, ollaan me kavereita mutta pari päivää ni kuraattori oli et tulkaapas tähän mun huoneeseen. (H4)

Asiakkuus on oikea-aikainen silloin, kun se auttaa nuorta. Tähän vaikuttaa myös nuoren suhtautuminen apuun. Jos nuori ei ota apua vastaan, ei asiakkuudesta ole hyötyä, vaikka se sinänsä tapahtuisikin nuoren tilanteen kannalta oikeaan aikaan.

Avun saaminen ja siihen suhtautuminen. Mielenterveysongelmiensa takia koulukuraattorin asiakkaana ollut nuori tuotti haastattelussa hyvin vahvasti ajatustaan siitä, että koulukuraattorin kanssa työskentely auttoi häntä. Hän sai apua, jonka ansiosta hän voi nyt paljon paremmin. Myös toinen nuori voi tällä hetkellä paljon paremmin, vaikka saikin apua vasta ammattikoulun aikana.

Mä oon sinänsä parantunu aika nopeeta, tai oon oikeesti silleen hyvässä kondiksessa nytte mutta, mä tartten silti sellasta niinku tukea yläpitääkseni tätä hyvää oloa. (H1)

Mutta senhän jälkeen mä en ees, näin kuraattorin, moikkasin, mut mulla oli, itellä oli semmonen, et piin sisällä kaiken mun pahan olon ja sittenhän se niinku purkaantu täs amiksen kakkosella. (H4)

Totta kai se oli alussa semmosta vittu mitä paskaa, ventovieras, onks mun pakko kertoa kaikki nää mun asiat, mut ei siinä, se autto. (H4)

Molemmat suhtautuivat avun saamiseen positiivisesti. Ensimmäisellä nuorella asiaan vaikutti varmasti hyvin vahvasti se, että hän oli jo pitkään ollut koulukuraattorin asiakkaana ja koko hänen perheensä on saanut apua sosiaalitoimesta. Toisella nuorella suhtautuminen oli aluksi negatiivista omien ennakkoluulojen takia koulukuraattoria kohtaan sekä omasta asenteesta asian ratkaisemiseksi. Avun pyytämi-

nen yläkoulun kokemuksen jälkeen oli vaikeaa, mutta kun hän lopulta oli apua hakenut ja saanut sitä, suhtautui hän siihen hyvin positiivisesti ja näki sen hyödyn itselleen.

Negatiivisesti koetut asiat. Nuoret kokivat saaneensa apua, vaikka kertoivatkin, että koulukuraattori ei välttämättä aina osannut auttaa heitä kaikkein parhaiten. Mielenterveyden haasteista kärsinyt nuori esimerkiksi kertoi, että koulukuraattori ei oikein huomannut hänen mielenterveytensä todellista tilaa ja näin ollen siihen pe-rehtyneemmän avun saaminen viivästy. Toisessa tapauksessa nuoren ennakkoluulot vaikeuttivat työskentelyn alkua, kunnes hän huomasi, kuinka ammattimaisesti koulukuraattori toimi heidän kaveriporukkinsa haasteiden selvittelyssä. Tämä auttoi nuorta kertomaan ajatuksistaan avoimemmin. Hän ei kommentoinut avun saamista, sillä hänellä oli työskentelyn alusta lähtien asenteena, että ystävyssuhde ei enää korjaannu. Tässä oli taustalla muun muassa toisena osapuole-na olleen nuoren uhkaus siitä, että hänet tultaisiin hakkaamaan.

Ehkä justiin niinku halusin jotain psykologin käyntejä tai tälleen. Sano-taanko niinku, et painaudutaan paremmin niinku mun ongelmiin, sii-hen niinku halus nopeemmin apua tai silleen mutta, ehkä se ei tajunnu oikeesti sitä mun henkistä tilaa niinku syvemmin, justiin että vasta terkkarin kautta pääsin sitte osastolle ku, oli oikeesti vakava aika tai silleen. (H1)

No siis yritettiin justinsa sitä, että niinku oltais kavereita ja niinku, että voitaa olla niinku normaalisti että...no mä en pystyny niinku antamaan sitä niinku anteeksi, että hän niinku loukkas sillain, että joo hänen serkkunsa...mää en pysty antaa sitä anteeksi. Tiesin heti, niinku mi-ten se menee, et me ei olla enää koskaan kavereita enää ja hän viha-sikin mua sen takia, ku mä kerroin sille etsivän nuorisotyöntekijälle hänestä. (H4)

Vaikka kokemuksessa on negatiivisiakin asioita, ovat ne jääneet niin pieniksi tai merkityksettömiksi, että nuorten kokemus koulukuraattoriasiakkuudesta on silti positiivinen. Hyviä puolia on ollut enemmän kuin huonoja.

Luottamussuhde. Luottamussuhde rakentui näillä kahdella nuorella eri tavalla. Ensimmäinen nuori oli ollut saman kuraattorin asiakkaana jo alakoulusta lähtien, joten luottamussuhde oli saanut rakentua jo monen vuoden ajan. Hänen oli siis helppo luottaa koulukuraattoriinsa tässäkin tapauksessa. Nuori kertoi myös koulu-

kuraattorin vielä varmistelleen omaa vaitiolovelvollisuuttaan, mutta muistuttanut myös siitä, että tarpeen vaatiessa hänen on otettava yhteyttä muihin tahoihin. Toisen nuoren kohdalla haasteita toi nuoren ja kuraattorin välinen tuttavuusuhde koulun ulkopuolella. Koulukuraattori piti kuitenkin huolta siitä, että nuorelle tuli taapamisissa turvallinen olo ja hän toimi koko ajan ammatillisesti. Tämä auttoi nuorta luottamaan koulukuraattoriinsa enemmän.

Kyllä mä siihen oikeesti luotin tai silleen, että se oli muutenkin niinku ihmispersoonana tosi niinku mukava ja ystävällinen niin en mä ny uskonu, että se niinku mun asioista kellekään menis sanomaan tai tälleen ja kyllä se luotto tuli siinä keskustelussa, että anto just sellaisen kuvan, että se ei, et se niinku hoki, et nämä asiat ei mene eteenpäin ja tälleen. (H1)

No ku mä henkilökohtasesti silla tunsin hänen muksunsa ja muutenkin hänen perheensä, olin silleen et i hate you...et totta kai piti vähän mieltä, ettei vaan justinsa, vaikka kuraattorilla on se vaitiolovelvollisuus ni oli silti vähän semmonen pelko, et ei saameri jos tää menee etiäpäin. (H4)

Luottamuksen rakentuminen on pitkä prosessi, joten on nuoren etu, jos koulukuraattori pysyy mahdollisimman pitkään samana henkilönä. Molemmat nuoret olivat kotoisin pieniltä paikkakunnilta ja he kokivat sen tuomat edut eri tavalla. Ensimmäisen nuori kertoi, että pienen paikkakunnan ansiosta koulukuraattori oli sama henkilö sekä ala- että yläkoulussa, jolloin luottamussuhdetta sai rakentaa rauhasa usean vuoden ajan. Toisen nuoren kohdalla pieni paikkakunta tarkoitti sitä, että koulukuraattori oli hänelle tuttu myös koulun ulkopuolella. Hänen kohdallaan pieni paikkakunta vaikeutti koulukuraattoriin luottamista, mutta se onneksi parani työskentelyn jatkuessa.

Asiakkuuden merkitys nuorelle. Masennuksen kanssa kamppaillut nuori kuvaili kokemustaan niin, että siitä jää tunne, että kyseessä on hyvin merkityksellinen asiakkuus hänen elämänsä kannalta. Hän sai tukea yläkouluaikansa jälkeenkin, mutta koulukuraattorilta saatu apua ohjasi hänet parempaan suuntaan. Hän myös pohti, että ilman koulukuraattorilla käymistä, voisivat hänen asiansa olla paljon huonommin. Toinen nuori sai enemmän apua yläkouluaikojen jälkeen ja kuvaa psykologilta ja tukihenkilöiltä saamaansa apua merkityksellisemmin kuin yläkoulun kuraattorin apua. Tästä huolimatta haastattelusta jäi tunne, että hän kuitenkin

muistelee kuraattoria positiivisin mielin, vaikka sinänsä hänen ongelmaansa ei tullut ratkaisua.

Kyllä mä koen, että jos mä en ois käyny siellä ni kyllä mulla olis vielä pahemmin henkisiä ongelmia tai silleen, että kyllä se pitkällä juoksulla oikeesti autto. (H1)

Nyt mä oon oppinu sillai selviytymmään itte ja löytään semmonen toinen tapa, jolla mä saisin sen hyvän olon. (H4)

Merkitykselliset asiat voivat olla joko isoja tai pieniä asioita. Esimerkiksi ensimmäisen nuoren kohdalla koko pitkä työskentely alakoulusta lähtien on auttanut häntä elämässä eteenpäin, jolloin asiakkuuden kokonaisuus itsessään on ollut merkityksellinen. Toisella nuorella merkityksellinen kokemus oli koulukuraattorin ammattimaisuus, joka huonosti käsiteltynä olisi voinut luoda aivan toisenlaisen kokemuksen nuorelle asiakkuudesta. Vaikka nuoren asia ei ratkennut, niin hän sai kuitenkin hyvän kokemuksen siitä, että koulukuraattori on kohdannut hänet avoimesti ja kunnioittavasti.

Olemus. Positiivisuus asiakkuutta kohtaan näkyi myös nuorten olemuksessa haastattelun ajan. Ensimmäinen nuori kertoi asioistaan hyvin avoimesta ja rehellisesti. Hänestä välittyi kiitollisuus ja toisaalta pitkäaikainen asioiden työstäminen. Hänen kehonkielensä oli avoin ja rento ja keskustelu sujui luontevasti. Toinen nuori sen sijaan keskittyi enemmänkin kaverisuhteen ongelmista puhumiseen ja itse kokemus koulukuraattorin kanssa jäi hieman vaisuksi. Kuitenkin se tapa, miten hän koulukuraattoristaan kertoi, ilmentää sitä, että asiakkuus on ollut positiivinen yllätys. Hänellä oli omat ennakkoluulonsa, jotka koulukuraattori kuitenkin onnistui kääntämään positiivisiksi. On kuitenkin harmillista, että positiivinen kokemus koulukuraattorista ei kuitenkaan ollut niin vahva, että nuori olisi pystynyt hakemaan apua pahaan oloonsa aikaisemmin kuin vasta ammattikoulun puolella.

7.3 Tyyppi 2 – Neutraalit kokemukset koulukuraattorityöstä

Neutraalilta kokemuksesta vaikuttavia haastatteluita oli kolme. Näissä haastatteluisissa nousi esiin niin positiivisia kuin negatiivisiakin asioita, mutta kokemuksen

neutraaliutta määritteli etenkin nuorten suhtautuminen kokemukseensa ja se, miten he siitä kertoivat.

Ensimmäinen heistä oli koulukuraattorin asiakkaana kahdesta eri syystä 7.- ja 8.-luokkien aikana. Hän otti yhteyttä itse koulukuraattoriin koulukiusaamisen takia ja tilanteen selvittelyyn kuuluivat myös nuoren opettaja ja koulun rehtori. Lopulta myös poliisi oli otettava mukaan asian selvittelyyn, jotta kiusaaminen saataisiin loppumaan. Toisen asiakkuuden syynä oli hänen kavereidensa koulukuraattorille kertoma huoli hänestä, sillä hän oli ollut bilettämässä täysi-ikäisten miesten kanssa. Tämän asiakkuuden takia hän oli hetken aikaa sijoitettuna lastensuojeluyksikköön. Näiden asiakkuuksien välissä koulun kuraattori vaihtui ja nuorella oli erilainen suhde kumpaankin koulukuraattoriin ja tämä näkyy siinä, miten hän kuvasi kumpaakin asiakkuutta.

Toinen nuori kävi koulukuraattorin luona lähes koko yläkoulun ajan, mutta 8.-luokan aikana käyntejä oli enemmän ja säännöllisemmin. Myös alakoulussa hän on ollut kuraattorin asiakkaana. Asiakkuuden syynä oli nuoren ahdistuneisuus, omat ajatukset ja omat reaktiot ahdistivat ja hän halusi siihen ratkaisuja. Hän kertoi nimettömästi tilanteestaan Internetissä olevan sivuston kautta ammattilaisille ja sieltä häntä kehoitettiin ottamaan yhteyttä kuraattoriinsa. Kouluterveydenhoitajaa hän tapasi joskus, mutta yleensä hän työskenteli vain kuraattorinsa kanssa. 8.-luokan lopussa hän siirtyi psykologin asiakkaaksi. Hän muisteli kuraattoriaan positiivisesti, mutta oli pettynyt siihen, ettei hän saanut oikeanlaista apua asiakkuutensa aikana.

Kolmas nuori kävi koulukuraattorin luona yhteensä kolme kertaa 8.-luokan alussa. Käyntien syynä oli nuoren kertoman mukaan liiallinen asioiden miettiminen ja epävarmuus. Aiheina oli muun muassa koulu, vanhempien sen hetkiset haasteet ja seurustelusuhteet. Nämä heijastuivat esimerkiksi nukkumiseen ja lopulta myös koulunkäyntiin. Hänen opettajansa ohjasi hänet koulukuraattorin puheille. Nuoren kaveritkin olivat jo pitkään ehdottaneet kuraattorille menoa, mutta nuori ei itse kokenut tarvitsevansa apua. Koulukuraattorin lisäksi hän kävi psykologin luona samojen aiheiden takia. Psykologin asiakkuus oli ilmeisesti alkanut jo aikaisemmin, sillä nuori kertoi asiakkuuden kestäneen yhteensä viisi vuotta.

Asiakkuuskokemus kokonaisuutena. Nuoret suhtautuivat eri tavalla koulukuraattorikokemukseensa. Ensimmäinen nuori työskenteli kahden eri koulukuraattorin kanssa ja se vaikutti olennaisesti siihen, miten hän suhtautui asiakkuuksiinsa. Ensimmäisen koulukuraattorin kanssa nuori tuli hyvin juttuun ja nuoren oli helppoa puhua hänelle. Sen sijaan uudempi koulukuraattori ei tuntunut nuoresta mukavalta. Eroiksi hän nimesi muun muassa, että uusi koulukuraattori oli nuorempi verrattuna edelliseen kuraattoriin ja uudemman kuraattorin työote oli myös paljon virallisempi. Tästä syystä nuori ei enää kahdeksannella luokalla mielellään käynyt koulukuraattorin juttusilla. Toinen nuori mainitsi ohimennen, että hän oli alakoulussa-kin ollut kuraattorin asiakkaana, ja että siihen kuraattoriin verrattuna yläkoulun aikaiset kuraattorikokemukset ovat olleet paljon parempia. Hän meni kuraattorin luokse mielellään, sillä käynnit ja keskustelut tarjosivat mahdollisuuden purkaa painolastia. Kolmas nuori ei mennyt mielellään koulukuraattorin luokse, mutta tiedosti, että työskentelystä on hänelle apua.

Oli sillä varmaan jotaki hyötyä, emmä tiiä oikeen. (H2)

Rohkaiseva...selkeyttävä...tuli ainakin semmonen kannustava et tuli mulle rohkeempi olo siitä...uskalsi tehdä itteki niille jotaki mille voi tehdä mut ei siitä varsinaisesti ollu apua mun ongelmiin. (H3)

No joka kerta mä olin vähän, et emmä, onko tänne nyt ihan pakko tulla mut, joka kerta mä menin ihan mielelläni ja kyllähän se vähän auttoi siinä, siihen siihen univaikeuksiin ja et mielti asioita vähän liikaa. (H5)

Nuoren kokemus koulukuraattorista ja käytetystä työskentelytavasta. Myös tämän tyyppin tapauksissa työskentely painottui keskusteluun. Keskustelut auttoivat nuoria heidän ongelmissaan ja he molemmat kokivat, että puhuminen oli heille helpoin työskentelytapa. Koulukiusattu nuori kertoi, että koulukuraattorin kanssa keskustelu auttoi purkamaan omaa huonoa oloa, ja näin koulussakin jaksoi olla hieman paremmin. Toinen nuori kertoi myös piirtäneensä ja tehneensä testejä, mutta hän ei jaksanut keskittyä niihin kovinkaan paljoa, joten hän koki keskustelun hänelle helpommaksi tavaksi työskennellä. Haasteita kuulemma toi se, että hän ei aina osannut pukea ajatuksiaan sanoiksi, jolloin hänelle tuli tunne, ettei häntä ymmärretä. Nuori kuitenkin painotti, että se oli hänen oma haasteensa, eikä mitenkään koulukuraattorin syytä. Kolmas nuorista oli keskusteluiden lisäksi kokeillut

mielipideympyröitä, sillä hänen oli hankala nimetä vahvuuksiaan tai heikkouksiaan. Niiden käyttö oli ensin mietityttänyt, mutta lopulta ne paljastuivat toimiviksi apuvälineiksi.

Kyl mä tykkään mun mielestä enemmän puhua ihmisille...mutta mä en oikein tykänny siitä, mä en oikein tykänny jutella sille uudelle tyypille. (H2)

Kyllä se keskustelu yleensä auttaa, kyllä sillä mun mielestä oli jotakin tollasia piirtämisjuttuja ja testejä ja kaikkee tälläsiä mutta en mä jaksanu lukea niitä ja miettiä niitä, oli paljon helpompi puhua. (H3)

Ihan perus juteltiin siinä ja sit tota ku mä en todellakaan oo sellainen, osaa arvostella itseäni silleen ni sit siellä oli silleen semmosia kiekkoja, mielipidekiekkoja. Mun piti sieltä ettiä niinku hyvät asiat itessäni aj sit semmoset negatiiviset asiat itessäni. (H5)

Kahdella ensimmäisellä nuorella oli kokemusta useammasta koulukuraattorista ja kokemukset olivat keskenään erilaiset. Ensimmäinen nuori koki aikaisemmin kuraattorin luotettavammaksi kuin uuden kuraattorin. Hän korosti koulukuraattoreidensa ikää, ensimmäinen oli vanhempi henkilö ja toinen selvästi nuorempi. Nuoren kokemukseen kuraattorin ”mukavuudesta” on voinut siis vaikuttaa koulukuraattorin työkokemus. Pidempään alalla toimineella koulukuraattorilla on jo vankka kokemus nuorten kohtaamisesta kuin uudella koulukuraattorilla. Kokemattomuus voi näyttäytyä nuorelle negatiivisella tavalla ja nuori on varmasti verrannut uutta kuraattoria ja hänen toimintaansa entiseen, mukavampaan kuraattoriin.

Asiakkuuden oikea-aikaisuus. Koulukiusatun nuoren asiaa oli jo työstetty jonkin aikaa tuloksettomasti ennen kuin koulukuraattori tuli mukaan. Nuoren kertoman perusteella voidaan pohtia, saiko hän apua oikeaan aikaan, jos kiusaaminen oli yltynt jo niin vaikeaksi, että sen lopettamiseen tarvittiin poliisitkin. Hän ei kuitenkaan suoraan kommentoinut olisiko apua pitänyt saada aikaisemmin.

Mä kerroin aluks opettajalle, se kerto niille kiusaajille, ei loppunu, mä menin kuraattorille, se otti ne kiusaajat ja vanhemmat, ei loppunu, me menttin rehtorille, se puhutteli kaikkia, ei loppunu, sitte me jouduttiin kutsuun sinne koululle poliisit ni sitte se loppu. (H2)

Ehkä sitä ois voinu saada vähän aiemmin mutta kun mä en sitten puhunu kenellekään ni...oikein tienny mikä se oli niin sitten ei niinku...olishan tietenkkin voinu olla et se ois saanu niinku...melkeen vuotakin aiemmin, jos olis saanu ni vois asiat olla vähän toisin. (H3)

liiihan semmoseen inhimilliseen aikaan, kyllä ehkä tietyllälaila olis voinu mennä sinne aikasemmin mutta tota...nii...se olis ollu vähän ittestä kiinni...kaikkihan sano et mee ny sinne vaan et se auttaa, mut eeeh, en mä mitään apua tartte...(H5)

Toinen ja kolmas nuori kertoivat, että apu tuli ihan kohtalaiseen aikaan, mutta pohivat myös sitä, että aikaisemminkin sitä olisi voinut saada. Tämä olisi tosin vaatinut sen, että he olisivat itse hakeutuneet koulukuraattorin luokse. Se oli haastavaa, sillä toisella nuorella ei vielä siinä vaiheessa ollut tarpeeksi rohkeutta puhua mieltä painavista asioista ja kolmas nuori sen sijaan ei vielä kokenut tarvitseansa apua. Koulukuraattorityön yhtenä haasteena on se, että nuori ei itse ymmärrä tai uskalla hakea apua ennen kuin on ”pakko”. Tällaisissa tilanteissa korostuu koulukuraattorin ennalta ehkäisevä työ, jonka tarkoituksena olisi löytää ne nuoret, jotka tarvitsevat apua, mutta heidän tilanteensa eivät ole vielä päässeet äitymään pahoiksi.

Avun saaminen ja siihen suhtautuminen. Koulukiusattu nuori oli sitä mieltä, että hän sai ainakin jonkin verran apua koulukuraattorilta, mutta hänen vastauksestaan tuli tunne, että lopullista helpotusta kiusaamiseen tuli vasta ammattikouluun siirryttäessä. Toisella nuorella on hieman ristiriitainen suhtautuminen siihen, saiko hän apua. Hän myöntää, että koulukuraattorilla käyminen antoi hänelle rohkeutta hakea perehtyneempää apua, mutta hän olisi kaivannut kuraattoriltaan myös jonkinlaisia ratkaisuja tilanteeseensa. Hän myös mainitsi, että hänen kuraattorillansa oli paljon asiakkaita, joten hän ei olettanutkaan, että kuraattori ehtisi kovin paljoa paneutumaan hänen asiaansa. Kolmas nuori koki myös saaneensa apua kuraattoriltaan ja kuvasi kokemusta rennoksi. Koulukuraattori auttoi siinä hetkessä, mutta varsinaiset ratkaisut syntyivät psykologin vastaanotolla, jossa hän kävi useamman vuoden ajan.

No ainakin silloin ku, se autto vähän siihen et ei oo nii paska olo, ku kiusattiin silloin...mutta...ku on päässy tänne ammattikouluun ni, kaikki on ruvennu olemaan paljon paremmin (H2)

No sai sitä semmosta tietynlaista rohkeutta niinku mennä vähän niinku jollekin muulle ku kuraattorille...mutta, sitte siltä ei oikeen saanu ratkasuja...että ei siitä varsinaisesti ollu apua mun ongelmiin. Et emmä ny oikein koulukuraattorilta niinku...sil on niin paljon ihmisiä siellä, et ei sitä vois olettaakaan, et se kauheesti ehtis auttaa tai niinku...(H3)

Olihan se kyllä ihan...rentoisa kokemus ja joo, oli siitä apua siinä hetkessä. (H5)

Jokainen nuori suhtautui positiivisen oloisesti avun saamiseen, vaikka saatu apu ei välttämättä ollutkaan sitä, mitä he olisivat halunneet. Toisaalta näissä kokemuksissa neutraali suhtautuminen näkyi myös avun saamiseen suhtautumisessa: apua saatiin, mutta sitä ei välttämättä koettu yhtä voimakkaan positiivisesti kuin esimerkiksi positiivisen kokemuksen tyypissä.

Negatiivisesti koetut asiat. Koulukiusattu nuori ei suoraan nimennyt mitä huonoa hänen kokemuksessaan on ollut. Kuitenkin asiakkuus uudemman koulukuraattorin kanssa välittyi sellaisena, josta hänellä oli huonoa sanottavaa. Hän ei kuitenkaan avannut sijoitukseen johtanut asiakkuuttaan kovin paljoa, joten kyseistä asiakkuutta on hankala käsitellä. Uudempi koulukuraattori joutui ottamaan yhteyttä lastensuojeluviranomaisiin, jonka seurauksena nuori sijoitettiin hetkeksi lastensuojeluyksikköön. Sijoituskokemus ei ollut mieluinen, mutta nuori kertoi kyllä ymmärtäneensä, että koulukuraattorilla oli velvollisuus tarpeen tullen olla yhteydessä sosiaali-toimeen ja hänen tilanteensa oli sellainen, jossa ilmoitusvelvollisuus täytyi. Nuoresta välittyi tunne, että hänellä on jotain käsittlemättömiä asioita kyseisen kuraattorin suhteen, mutta se on pelkkää arvailua, sillä hän ei aihetta halunnut käsitellä. On pohdittava, oliko kyseessä pelkästään yhteensopimattomat henkilökemat, vai tapahtuiko asiakkuudessa jotain muutakin, jotka tekivät kokemuksesta uuden kuraattorin kanssa negatiivisen. Toinen nuori nimesi asiakkuuden huonoksi puoleksi sen, että hän ei kokenut saavansa ihan sellaista apua kuin olisi toivonut. Hän toki ymmärsi, että koulukuraattorilla ei välttämättä ole sellaista mielenterveydellistä osaamista kuin hänen tilanteensa olisi vaatinut, mutta haastattelusta jäi tunne, että jotain muutakin hän olisi kaivannut kuin pelkkää rohkeutta hakeutua psykologille. Lisäksi luottamussuhteen haasteiden takia nuoren oli vaikea puhua kovinkaan syvällisiä asioita koulukuraattorinsa kanssa. Mahdollisesti myös tuo luottamuspula on vaikuttanut siihen, millaista apua koulukuraattori on hänelle ky-

ennyt antamaan. Kolmas nuori sen sijaan ei osannut nimetä mitään huonoa omassa asiakkuudessaan.

Se oli niin virallinen...se edellinen ei oikein ollu, ku sen kaa pysty puhua ihan vaan, vaikka tästä säästä...et mä en edes tienny, mitä se ajatteli tai mä en edes osannu niinku ajatella, et onks se nyt vihainen vai ilonen...se oli koko ajan vaan silleen tälleen, kirjotti johonkin paperille. (H2)

Se kuraattorihan soitti sossuille, ja sit mä jouduin sinne laitokseen, ku sen oli tavallaan pakko...(H2)

No, silleen pintapuolisesti oli helppoo mutta... emmä niinku kauheen syvällisistä jutuista sille puhunu. (H3)

Eiiiii siellä ny oikein mitään ollu...mun mielestä mitään. (H5)

Kokemuksen neutraalius näkyy myös negatiivisten asioiden kuvaamisessa. Niitä voi olla hankala löytää tai ne voidaan nähdä toisaalta-toisaalta-ajatusten mukaisesti. Toisaalta asiassa on negatiivinen puoli, mutta toisaalta siinä on myös positiivinen puoli. Lopulta kokemus jää neutraaliksi, kun kummatkaan, negatiiviset tai positiiviset tunteet eivät ole voimakkaita.

Luottamussuhde. Luottamussuhteen perusteella kokemukset olivat erilaiset. Ensimmäisen nuoren kouluun oli tullut uusi kuraattori, josta kyseinen nuori ei juuriakaan pitänyt. Hän kuvasi, että uusi kuraattori oli paljon virallisempi verrattuna edelliseen kuraattoriin ja näin ollen uuteen kuraattoriin oli paljon haasteellisempaa luottaa. Edellinen kuraattori oli sen sijaan mukava ja hänen kanssaan pystyi puhumaan ihan mistä tahansa. Toisen nuoren osalta luottamussuhde oli myös hieman heikolla pohjalla. Nuori itse ei halunnut kertoa vanhemmilleen, minkä takia hän käy kuraattorin luona, mutta kuraattorin mielestä asiasta olisi pitänyt heille kertoa. Haastattelun perusteella jäi kuva, että kuraattori ei missään vaiheessa asiakkuiden syytä paljastanut vanhemmille, mutta pelko siitä haittasi nuoren luottamusta kuraattoria kohtaan koko asiakkuuden ajan. Tästä syystä keskustelutkin pysyivät aika pinnallisina. Kolmas nuori taas luotti koulukuraattoriinsa, vaikka kertoikin, että kuraattori ei ollut kovinkaan pidetty hahmo oppilaiden keskuudessa. Syitä tälle hän

ei osannut sanoa. Hän ei myöskään osannut selittää, mikä kuraattorissa auttoi luottamuksen syntymistä.

Sen uuden työnä mä en niin usiasti käyntykkään, ku mä en oikein tykänny siitä. (H2)

No emmä siihen 100% luottanu koska tota mä en halunnu mun vanhemmille puhua tai stressata niitä, niillä oli niitten omat ongelmansa, ni sitte ku se koko ajan hoki sitä, että se haluis kertoa vanhemmille musta, mut mä en niinku halunnu puhua niille siitä. (H3)

Joo, et kyllä sille ihan silleen pysty kertomaan.... mut se ei ollu oikeen pidetty meidän koulussa...et ei siitä oikeen kukaan silleen tykänny...oppilaista ainakaan, en tiiä miks. (H5)

Neutraalissa kokemuksessa myös suhde koulukuraattoriin voi jäädä pintapuoliseksi. Joko asiakkuus on niin lyhyt, ettei luottamussuhde oikein pääse rakentumaan tai sen muodostumisessa on muita haasteita. Jos asiakkuus ei ole ollut kovinkaan merkityksellinen nuorelle, voidaan luottamussuhdettakin kuvata neutraalisti. Verrattuna positiivisen tai negatiivisen tyyppin kuvauksiin luottamussuhteesta, korostuu myös tässä asiassa koettujen tunteiden laimeus. Suhde on voinut olla negatiivisen tai positiivisen oloinen, mutta silti sitä ei kuvata kovinkaan voimakkaasti.

Asiakkuuden merkitys nuorelle. Kaikki nuoret tuntuvat suhtautuvan asiakkuuteensa suhteellisen neutraalisti, vaikka joukossa on positiivisempia ja negatiivisempiakin kokemuksia. Kokemuksen neutraaliuden tiivistää hyvin nuorten vastaukset siihen, miten koulukuraattoriasiakkuus on heitä auttanut. Jonkinlainen hyöty asiakkuudessa nähtiin, mutta sille ei tunnuta antavan kovinkaan suurta painoarvoa.

No kyl se oli mukavaa ja...kyl se ainakin jonkin verran autto. Siltä ny sai paljon enemmän apuu kuin siltä uudelta. (H2)

Oli siitä tietenki vähä hyötyä että...muttei mitenkään älyttömästi...(H3)

Emmä oo...emmä oo ihan varma...ei kai. (H5)

Neutraalia suhtautumista on helppo verrata esimerkiksi positiivisten kokemusten tyyppiin, jossa työskentelyn merkitystä kuvattiin huomattavan paljon positiivisempia ja merkityksellisempiä sanoja käyttämällä.

Olemus. Neutraalius asiakkuuksia kohtaan näkyi myös nuorten olemuksessa haastattelun aikana, sillä asiakkuuden muistelu ei herättänyt oikein minkäänlaisia tunteita. Kyseiset haastattelut olivat myös kaikista lyhyimmät, sillä nuorilla ei tuntunut olevan mitään erityistä sanottavaa kokemuksestaan. Kehonkieli viesti eräänlaisesta neutraalista välinpitämättömyydestä, eikä koulukuraattori-asiakkuudella sinänsä vaikuttanut olevan kovinkaan suurta roolia heidän elämässään. Asiakkuus vaikutti olevan vain yksi kokemus muiden joukossa. Nuori, jolla oli ollut kaksi erillistä asiakkuutta, kertoi enemmän koulukiusaamiseen liittyvästä asiakkuudestaan ja toista hän vain sivusi. Esimerkiksi tieto sijoituksesta tuli aivan haastattelun loppuksi. Nuorilla oli oikeus kertoa vain sen, mitä he halusivat, mutta on toki pohdittava, millainen kokemus tämä sijoitukseen johtanut asiakkuus on ollut. Ainakin suhde kyseistä asiaa hoitaneeseen koulukuraattoriin on ollut negatiivisempi verrattuna koulukiusaamista selvittäneeseen kuraattoriin. Tämän haastattelun pohjalta kokemus vaikuttaa neutraalilta, sillä aihe ei nostanut esiin kovinkaan erityisiä tunteita.

7.4 Tyypin 3 – Negatiiviset kokemukset koulukuraattorityöstä

Negatiivisena kokemuksena näyttäytyi yksi haastattelu. Nuoren kokemus koulukuraattorityöstä oli erittäin negatiivinen. Asiakkuus saman koulukuraattorin kanssa oli alkanut jo ala-asteella ja syynä oli hänen kaveriporukassaan usein räiskyvät tunteet ja muutaman porukkaan kuuluvan nuoren vihanhallinnan vaikeudet. Kuitenkin yläkoulussa hän koki, että koulukuraattorin työskentely muuttui hänen kiusaamiseen eikä työskentelyssä enää etsitty ratkaisuja. Hän myönsi, että ei hän aina ole ollut syytön, mutta hyvin usein hän on myös sitä ollut ja siitä huolimatta hänet on käsketty puhutteluun. Työskentelyssä oli satunnaisesti mukana vararehtori ja nuoren luokanopettaja. Lisäksi hän oli asiakkaana nuorille suunnatussa keskusteluapua tarjoavassa palvelussa täysi-ikäisyyteen saakka. Siellä hän työsti esimerkiksi vihanhallinnan ongelmiaan.

Asiakkuuskokemus kokonaisuutena. Negatiivisuus näkyy kokonaisvaltaisesti nuoren kokemuksessa. Haastattelun sävy pysyi lähes yksinomaan negatiivisena, muutamia positiivisempia pilkahduksia lukuun ottamatta.

No tulee lähinnä vaan kaikkee negatiivisia asioita mieleen mutta yleensä se oli suoraan jotain paskaa, ei siinä ollu mitään hyvää, en nähny mitään hyvää siinä. (H6)

No tiivistettynä kaikki, en mä, en mä siinä yläasteaikoina nähny enää mitään hyvää siinä, ei se, ei tullu ratkaisuja, se pahensi sitä tilannetta. (H6)

Siinä missä positiivisuus näkyi selvästi läpi asiakkuuden positiivisen kokemuksen tyypissä, negatiivisuus oli voimakkaasti esillä tässä tyypissä. Kun nuorta pyydettiin tiivistämään asiakkuuskokemuksensa yhteen lauseeseen, oli se pelkästään negatiivisuutta kuvaava lause. Tässä kokemuksessa on huonot kokemukset olleet yleisempiä kuin hyvät kokemukset ja ne painavat vaakakupissa paljon enemmän.

Nuoren kokemus koulukuraattorista ja käytetystä työskentelytavasta. Työskentely painottui tämänkin nuoren kohdalla keskusteluun, mutta yläkoulussa se muuttui kuraattorin yksipuoleiseksi piikittelyksi ja haukkumiseksi, jota ei hillinnyt edes se, että välillä tapaamisissa oli mukana myös nuoren vanhemmat. Ratkaisujen etsiminen katosi keskusteluista täysin. Negatiivisesta kokemuksesta huolimatta, hän koki, että keskusteluista olisi voinut olla apua hänelle ja hänen kaveriporukallensa, jos koulukuraattori olisi ollut ammatillisempi. Myös tässä tyypissä kuraattorin ammatillisuus liitetään siihen, miten koulukuraattori kohtaa nuoren. Nuoren kokemuksessa kuraattori ei ole kohdannut häntä kunnioittavasti, vaan tuominnut ja väheksynyt. Kuraattorin suhtautuminen nuoreen ja hänen asiaansa vaikuttavat hyvin oleellisesti siihen, millaiseksi nuori kokee asiakkuuden. Jos häntä ei kohdata asiallisesti tai hänen asiaansa ei kuunnella, ei asiakkuudesta jäävä kokemus voi olla kovinkaan positiivinen. Nuorelle tulee tunne siitä, että hänen hyvinvointinsa ei kiinnosta henkilöä, jonka työn tarkoituksena on nimenomaan hyvinvoinnin ylläpito.

Et kyl keskustelu sinänsä ni, ei se, kyl se ois auttanu joo mut se ei, se ei ollu niinku mitään kasvattavaa keskustelua tai mitään asioita ratkova keskustelua eikä se johtanu ikinä muutaku siihen, et se vaan jatku. (H6)

Kyl keskustelu sinänsä ni, ei se, kyl se ois auttanu joo mut se ei, se ei ollu niinku mitään kasvattavaa keskustelua tai mitään asioita ratkovaa. (H6)

Oli se omalla tavallaan hyvä ihminen, sillä oli hyvää huumoria ja joskus se osas ottaa asiat sillei vähä, että ku oli pojista kyse ni vähä sitä poikamaista läppää ja sellasta...se oli niinku huumorintajuinen ja oli siinä niinku hyvääkin, mutta en sitten tiiä, mikä siinä tuli loppujen lopuks, ni se meni ihan toisellailla. (H6)

Vaikka kokemus ei ollutkaan paras mahdollinen, niin nuori pystyi myös kertomaan kuraattorinsa hyviä puolia. Niitä oli näkynyt etenkin alakoulussa tapahtuneessa työskentelyssä. Koulukuraattori oli huumorintajuinen ja osasi toimia kyseisen kaveriporukan kanssa oikealla tavalla. Tämän takia nuoren onkin vaikea ymmärtää, minkä takia yläkoulussa koulukuraattori muuttui aivan erilaiseksi.

Asiakkuuden oikea-aikaisuus. Kaikkein huonointa tässä kokemuksessa oli nuoren mielestä hänen saamansa kohtelu. Hän koki, että hänen sanomisillaan ei ollut mitään merkitystä. Hän saattoi olla syyllinen tai syytön, mutta silti hän oli se, joka kaveriporukasta joutui puhutteluun. Hänestä tuntui, että hän istui kuraattorin luona kaikkien muiden porukan nuorten edestä. Tämän vuoksi nuoren oli käytännössä mahdotonta luottaa koulukuraattoriin, sillä hänen sanomisillaan ei ollut mitään painoarvoa.

Se ei ollu enää ongelmien ratkomista eikä sellasta tukemista etehepäin, et se meni sit siihe, et se oli puolin ja toisin sellasta vittuilua ja suoraan sanomisia. (H6)

Sitten mä vaan tyydyin siihen kohtaloon, että mä oon siellä ja kuuntele ja lähen. Mä jouduin kestäämään niinku kaikkien edestä sitä, että ei ollu muita, se oli vaan että mä olin se aina. (H6)

Nuoresta tuntui siltä, että ongelmien toisena osapuolena olevaa nuorta suojeltiin, eikä hänen tekemiään vääryyksiä huomioitu lainkaan. Nuoren mielestä koulukuraattori ei välittänyt hänen hyvinvoinnistaan yhtään ja kuvasikin kärjistetysti, että kuraattoria ei varmaan olisi yhtään haitannut, jos hän olisi ollut sairaalassa tekevässä kuolemaa. Hän kertoi myös, että ylipäätänsä koulukuraattori nähtiin koulussa pelotteena, jolla uhattiin, jos käyttäytyi huonosti. Sinänsä asiakkuus on ollut oikea-aikainen, sillä kaveriporukan haasteisiin on tartuttu jo alakoulussa. Kuitenkin

asiakkuuden merkitys ja sisältö on muuttunut ratkaisevasti yläkoulun aikana ja se on vaikuttanut siihen, millaiseksi nuoren kokemus asiakkuudesta on muotoutunut.

Avun saaminen ja siihen suhtautuminen. Nuori oli sitä mieltä, että asiakkuudesta olisi voinut olla paljonkin apua hänelle ja hänen kaveriporukallensa, jos koulukuraattori olisi toiminut ammattimaisemmin ja puolueettomasti. Nyt koulukuraattori oli valinnut puolensa, ottanut nuoren silmätikukseen eikä todellisuudessa tehnyt mitään sen eteen, että kaveriporukan kiistat saataisiin lopullisesti ratkaistua.

Ongelma voi olla siinä, et se ei hoitanu se kuraattori itte sitä asiaa silleen aikuismaisesti, että se vaan niinku syötti sitä puuta siihe tulehe et se jatkuis. Musta tuntu välillä, et se toivo, et se jatkuis, et se ei halunnu, et se muuttuis. (H6)

Nuori kertoi saaneensa yläkoulusta täysi-ikäisyyteen asti keskusteluapua vihanhallintaansa ja hän koki saaneensa sieltä suurimman avun tilanteeseensa ainakin omalta osaltaan. Lisäksi vuosien aikana hän kasvoi henkisesti, joka osaltaan auttoi ymmärtämään ja muuttamaan omaa käytöstä. Hän siis otti avoimesti apua vastaan, mutta valitettavasti hän ei saanut sitä koulukuraattoriltaan.

Luottamussuhde. Nuori kertoi, että hän ei pystynyt ollenkaan luottamaan kuraattoriinsa. Hänen sanomisillaan tai muilla todisteilla ei ollut mitään merkitystä asioiden selvittelyssä, vaan häntä syytettiin aina. Hänestä myös tuntui, että kuraattori etsimällä etsi syitä, joiden verukkeella hänet voitiin käskää puhutteluun. Nuoren mielestä kuraattori ei enää etsinyt tilanteeseen ratkaisuja, vaan pikemminkin heitti bensaa liekkeihin. Hän kykeni kyllä kertomaan oman kantansa, mutta tunne hänen sanojensa merkityksettömyydestä vahvistui jokaisen huonon kokemuksen jälkeen. Hän ei enää kokenut voivansa vaikuttaa tilanteeseen, joten luottamussuhdetta-kaan oli turhaa yrittää rakentaa. Hän ei luottanut tai uskonut siihen, että koulukuraattori tekisi mitään auttaakseen tilanteessa.

En mä voinu luottaa siihen, että se ratkoo mitään tai että justiin se et mä en voinu siis, tai no mä pystyin sanomaan sille mitä mä oon tehny ja mitä en oo tehny, mutta ku sillä ei tosiaan ollu mitään merkitystä ni ei sit ollu periaattees mitään järkee luottaakaan, et se pystyis mihinkään. (H6)

Positiivisen kokemuksen tyypissä kuvattiin, kuinka nuori koki hyvänä asiana sen, että hänellä oli ollut sama kuraattori jo alakoulusta lähtien. Negatiivisen kokemuksen tyypissä jo alakoulusta asti jatkunut suhde sen sijaan näkyi negatiivisena asiana. Nuori koki, että koulukuraattori oli jumittunut siihen näkemykseen, joka hänellä oli ollut kaveriporukasta alakoulussa eikä kuraattori halunnut tai kyennyt muuttamaan sitä vastaamaan yläkoulun tilannetta. Nuori kertoi haastattelussa, kuinka koulukuraattori nosti usein esille asioita, jotka olivat pitäneet paikkaansa alakoulun haasteissa ja vedonnut aina niihin. Nuori itse sen sijaan koki, että tilanne oli muuttunut oleellisesti alakoulun ajoista. Koulukuraattori ei nähnyt tätä muutosta, joten sen takia nuori koki kohtelunsa olevan epäreilua ja epäasiallista.

Asiakkuuden merkitys nuorelle. Jatkuva koulukuraattorilla istuminen oli raskasta. Nuoren oman kokemuksen mukaan koulukuraattori mahdollisti poikaporukan ongelmien jatkumisen, kuraattori ei siis puuttunut siihen oikealla tavalla, vaan melkein pä halusi tilanteen jatkuvan. Hän pohti myös, että tilanne on varmasti ollut myös toiselle osapuolelle todella rankkaa, sillä jokainen tapaaminen lisäsi eripuraa kaverusten välillä.

Mäkin kasvoin sen yläasteen aikana, ja mä tajusin sitte, ku mä jossakin kohtaa jouduin itte sen pojan uhriks, ja pahemmaksi uhriks, ja mä sain kokea niinku pohjaa myöten, miltä se tuntuu, ni se kasvatti tietysti ja sit mä rupesin ymmärtään sitä toista osapuolta... tietysti katuu itteki, millainen ihminen oli siihen aikahan (H6)

Mä en haluu olla semmonen ihminen, mitä se kuraattori itte oli että...että jos tulis ongelmatilanne ittellä vastaan ni kyllä mä mieluummin korjaisin sen. (H6)

Vuosien aikana nuori on kasvanut henkisesti ja se on osaltaan auttanut käsittelemään yläkouluaikojen kokemuksia. Kiusaaminen kaduttaa ja hän toivoo, että tilanteeseen olisi puututtu toimivammalla tavalla. Koulukuraattorille hän ei ole antanut anteeksi ja pohtikin, että tuskin koskaan voi kyseisen ihmisen kanssa keskustella normaalisti. Katkeruus tuntuu edelleen karvaasti, vaikka nuori onkin päässyt elämässään onnistuneesti eteenpäin ja yläkoulun haasteet ovat takanapäin.

Olemus. Toisen nuoren kohdalla kokemuksen negatiivisuus tuli hyvin selvästi esille. Hän oli haastattelutilanteessa jännittynyt ja asiakkuus oli ikävä asia muistelta-

vaksi. Tästä huolimatta, hän kuitenkin koki tärkeäksi osallistua tutkimukseen ja kertoa omasta kokemuksestaan. Aiheen haastavuudesta huolimatta hän puhui avoimesti ja rehellisesti tunteistaan ja kokemuksistaan. Hänestä paistoi harmistuksen, katkeruuden ja epäreiluuden tunteet. Hän puhui paljon ja on mietittävä, onko hän saanut purkaa näitä tuntemuksiaan tarpeeksi, sillä tarve puhua tästä kokemuksesta tuntui hyvin suurelta. Kuitenkin hän kykeni kuvaamaan kuraattorinsa hyviä puolia ja pohtimaan, että työskentelystä olisi voinut olla hyötyä, joten hän on selvästi jonkin verran työstänyt kokemustaan. Kuraattori ei ole ollut vain mustavalkoinen hahmo, vaan hänessäkin on näkynyt monia eri puolia ja mahdollisia syitä hänen toiminnallensa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kokemuksen muodostumiseen vaikuttavat monet eri asiat, eikä ole mahdollista rakentaa kaavaa, jonka perusteella olisi mahdollista ennustaa, millainen kokemus koulukuraattoriyöstä muodostuu. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin pohtia muutaman eri osa-alueen merkitystä lopullisen kokemuksen muodostumiselle.

Luottamussuhteen merkitys korostui tuloksissa ja sitä käsiteltiin myös teoriaosuudessa. Kun nuori kokee voivansa luottaa koulukuraattoriin, tai keneen tahansa viranomaiseen, on suurempi todennäköisyys, että asiakkuudesta jää positiivinen kokemus. Epäluottamuksesta on pyrittävä keskustelemaan ja selvittämään, mikä sitä aiheuttaa. (Raatikainen 2015, 70–73.) Erilaisista luottamussuhteista oli monia esimerkkejä haastatteluiden joukossa. Luottamus syntyi nopeasti, alun enakkoluulot vaihtuivat pikkuhiljaa luottamukseksi, luottamus rakentui osittain tai ei ollenkaan. Vaikka koulukuraattorin kanssa keskustelu onkin luottamuksellista, on hyvä kerrata nuoren kanssa, millaisissa asioissa koulukuraattorin on otettava yhteyttä esimerkiksi nuoren vanhempiin tai sosiaalitoimeen. Jos esimerkiksi vanhemmille kertomisessa on erimielisyyksiä, tulisi niistäkin keskustella, sillä epävarmuus koulukuraattorin luotettavuudesta vaikuttaa olennaisesti siihen, miten vapautuneesti nuori kykenee kuraattorin kanssa keskustelemaan. Hyvä keino luottamuksen ylläpidosta on avoin keskustelu ja perustelu koulukuraattorin tekemistä päätöksistä. Näin asiat eivät tule nuorelle yllätyksenä, eikä hän koe, että kuraattori on toiminut salaa hänen selkänsä takana. Nuoren ei tarvitse välttämättä olla samaa mieltä kuraattorin päätöksistä, mutta niistä on kerrottava ja keskusteltava. Raatikainen 2015, 72–73.)

Nuoren kokemus koulukuraattorin ammatillisuudesta nousi esille muutamissa haastatteluissa. Näissä tapauksissa nuoret liittivät ammatillisuuden siihen, miten koulukuraattori oli kohdannut heidät. Koulukuraattorin työ on kohtaamista ja aidon ja kunnioittavan kohtaamisen onnistuminen vaikuttaa siihen, miten nuori suhtautuu asiakkuuteen ja siihen, onko työskentelystä jotain apua. Ammatillisuuden pohjana on ammattietiikka. Talentian Arki, arvot ja etiikka – sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet- julkaisun (2017, 25) mukaan Sosiaalialalla korostuvat työntekijän

vastuu vallankäytöstä ja mahdollisuudesta vaikuttaa merkittävästi asiakkaan elämään. Koulukuraattori työskentelee yksilöiden kanssa, jotka ovat hyvin haavoittuvaisessa elämänvaiheessa. Myös tästä syystä koulukuraattorin on pohdittava omaa ammatillisuuttaan niin ammattieettisyyden kuin nuorelle näyttäytyvän toiminnankin kautta. Nuoren näkökulmasta kuraattorin ammatillisuuteen vaikuttaa erityisesti se tapa, miten kuraattori hänet kohtaa. Kohtaaminen on ennen kaikkea toimivaa vuorovaikutusta. Se muodostuu vastavuoroisesta keskustelusta ja kuuntelemisesta. Koulukuraattorin tehtävänä on kuunnella nuorta ja keskittyä nuoren asiaan. Nuoren kanssa käytävän dialogin tulee olla arvostavaa ja nuorta kunnioittavaa. Nuoren kanssa voidaan työstää vaikeitakin asioita, jos kuraattori osaa esittää asiat tavalla, jota nuori ei koe hyökkääväksi tai häntä halventavaksi. Tunne siitä, että kuraattori ottaa nuoren asiat tosissaan, pyrkii ymmärtämään ja on aidosti kiinnostunut, kantavat pitkälle. (Veivo-Lempinen 2009, 202–213; Raatikainen 2015 70–73.) Yläkouluun sijoittuu nuoruuden kehitysvaihe, jolloin nuori hakee rajojaan ja on epävarma itsestään etsiessään omaa identiteettiään. Myös tämän takia koulukuraattorin on huolehdittava ammattimaisuudestaan, ettei hän vahingossa esimerkiksi loukkaa itseään etsivää nuorta. (Nurmiranta ym. 2009, 76–77.) Ammatillisuus on siis monen asian summa ja se vaikuttaa olennaisesti niin luottamussuhteen syntymiseen kuin siihen miten nuori suhtautuu koko asiakkuuteen ja työskentelyyn. Ilman hyvää ammatillisuutta koulukuraattori ei pysty auttamaan nuorta hänen tarvitsemallaan tavalla.

Nuoren kokemus työskentelyn tärkeydestä vaikuttaa haastatteluiden perusteella olevan myös tärkeää. Jos nuorelle on alusta asti selvää, että asiakkuus on hänen kannaltaan hyödyllinen, on hänen helpompi sitoutua ja saada asiakkuudesta hyviä kokemuksia. Tällöin nuori käy kuraattorin tapaamisissa, vaikka se ei aina kiinnostaisikaan. Nuori tietää, että käynneistä on kuitenkin apua, joten sinne mennään, vaikka sillä hetkellä se tuntuisikin turhalta. Jos nuori ei näe työskentelyä tarpeelliseksi, on asiakkuus melkein yhtä tyhjän kanssa. On siis pohdittava, miten nuori saadaan ottamaan apua vastaan, jos hän ei koe sitä tarpeelliseksi. Tämän takia olisikin tärkeää keskustella siitä, mitä työskentely nuorelle merkitsee, miten tarpeelliseksi hän sen kokee ja mihin hän haluaisi saada apua. Työskentelyä ei pidä pakottaa, mutta on tärkeää saada heräteltyä vastahakoinenkin nuori näkemään työskentelyn tarpeellisuuden. Työskentelyn mielekkyyttä voidaan lisätä te-

kemällä yhdessä nuoren kanssa tavoitteet työskentelylle sekä selvittää, millainen työskentelytapa olisi nuoren kannalta kaikkein hedelmällisintä. Aina työskentely ei etene tavoitteista tai sopivista työskentelytavoista huolimatta. Nuori voi edelleen kokea työskentelyn turhana. Tällöin on uuden keskustelun paikka, onko asiakkuutta tarpeen jatkaa, jos se ei etene. Nuoren kanssa voisi esimerkiksi sopia, että nyt asiakkuus päättyy, mutta jos tilanne ei parane tai se vaikeutuu entisestään, ottaa kuraattori jälleen yhteyttä ja työskentely aloitetaan uudestaan. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 367-370.) Nuoruuden kehitysvaiheeseen kuuluu myös nuoren mielipiteiden järkähtämättömyys. Pieni tauko voi siis antaa nuorelle mahdollisuuden pohtia asioita rauhassa ja kenties nähdäkin asiakkuuden hyödyn. (Nurmiranta ym. 2009, 78–80.)

Koulukuraattorin työskentelytapa vaikuttaa omalta osaltaan suuresti siihen millaiseksi kokemus asiakkuudesta muotoutuu. Näissä haastatteluissa jokainen kuraattori oli painottanut työskentelynsä keskusteluun. Lisäksi muutamien nuorten kohdalla oli kokeiltu piirtämistä, mielipidekiekkoja ja erilaisia testejä. Kuten Gråsten-Salonen ja Mehtiö (2017, 367–370) toteavat, kuraattorin työskentelytapa rakentuu jokaisen kuraattorin omien kiinnostuksenkohteiden ja taitojen mukaisesti. Kuitenkin on tärkeää osata muovata omaa toimintaansa soveltumaan nuoren tarpeisiin parhaiten. Esimerkiksi haastatteluissa mainittuja mielipidekiekkoja voitaisiin käyttää useammin, sillä ne ovat hyviä keskustelun avaajia. Yksi nuorista kertoi myös käyttäneensä vahvuuskortteja itsenäisessä työskentelyssä ja hän koki ne todella hyödyllisiksi. Erilaiset kortit ja kiekot antavat fyysistä tekemistä ja mahdollistavat vastaamisen ilman keskustelua. Näin voidaan työstää myös haastavampia asioita, joista puhuminen siinä hetkessä voi olla vaikeaa.

Koulukuraattorityötä tehdään **koulukuraattorin omalla persoonalla**, joten myös siihen on kiinnitettävä huomiota. Kuten teoriaosuudessa käsiteltiin, yläkoulu osuu samalle ajanjaksolle nuoruuden kehitysvaiheen kanssa. Tällöin nuori on monen uuden asian edessä. He hakevat omaa itseään esimerkiksi irtautumalla vanhemmistaan ja tällöin he saattavat kaivata rinnalleen turvallista aikuista, joka ei kuulu perhepiiriin. Koulukuraattorin on siis osattava olla sekä rakkauden ja ymmärryksen antaja, mutta asetettava myös rajoja. (Aalberg & Siimes 2007, 68-69.) Nuoret usein oudoksuvat virallisuutta, joten koulukuraattorin kannattaa pohtia sitä, millai-

sen kuvan hän antaa itsestänsä. Miten luodaan nuorille käsitys avoimesta ja turvallisesta aikuisesta? On myös huomioitava, miten koulukuraattorista puhutaan koulussa. Yksi haastatelluista nuorista kertoi, että hänen koulussaan koulukuraattori oli pelote. Ei siis ole ihme, jos työskentely koulukuraattorin kanssa on haastavaa, jos opetushenkilökunta pelottelee koulukuraattorin paikalle kutsumisella. Koulukuraattori ei tulisi nähdä rangaistuksena vaan henkilönä, jolta on mahdollista saada apua niihin ongelmiin, jotka vaikuttavat koulunkäyntiin ja kouluhyvinvointiin. Koulukuraattorin luokse voi myös mennä ihan vain juttelemaan, ilman sen suurempaa ongelmaa. Tämä tulisi tuoda esille, kun koulukuraattorista kerrotaan niin oppilaille kuin vanhemmillekin.

Erilaiset yhteistyötahot koulukuraattorityön tukena mahdollistavat nuoren yksilöllisen avunsaannin. Kuten haastatteluissa kävi ilmi, jokaisella nuorella oli kontakteja muihinkin sosiaali- ja terveysalan palveluihin riippumatta siitä, oliko kyseessä helpompi tai haastavampi asiakkuuden syy. Sosiaalitoimi ja psykologi olivat yleisimmät tahot. Koulukuraattori on osa ennaltaehkäisevää lastensuojelua ja hän tekeekin tiivistä yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa. On siis odotettavaa, että yhteistyön tiiviys näkyi myös haastatteluissa. Lastensuojelussa sijoitukset ovat viimesijainen vaihtoehto ja senpä takia vain yhdessä tapauksessa oli päädytty nuoren sijoittamiseen. Muissa tapauksissa nuoret saivat tukihenkilöitä tai rahallista tukea sosiaalitoimelta. Monella nuorella oli mielenterveydellisiä haasteita, joten sen takia moni oli myös psykologin asiakkaana. Kuten teoriassakin esiteltiin, nuorten masennus ja ahdistuneisuushäiriöt ovat yleisiä haasteita. (Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt 2014; Nuorten masennusoireilu ja masennustilat 2014.) Koulukuraattorilla on mielenterveydellistä perehtyneisyyttä vain tiettyyn pisteeseen asti, joten nuori on osattava tarpeen tullen ohjata ammattilaisen puheille.

Koulukuraattori on osa oppilashuollon palveluita ja oppilashuoltoryhmä tekee tiivistä yhteistyötä oppilaiden hyvinvoinnin ja koulunkäynnin tukemiseksi (Honkanen & Suomala 2009, 40–43). Haastatteluiden perusteella kouluhenkilökunnan ja oppilashuoltoryhmän roolit jäivät kuitenkin hyvinkin pieneksi. Haastatteluissa mainittiin kouluterveydenhoitaja, rehtori, luokanvalvoja ja opo, mutta he olivat vain satunnaisesti mukana työskentelyssä. Herää kysymys, miten paljon ja millaisissa tapauksissa oppilashuolto lopulta otetaan mukaan nuoren asioiden selvittelyyn. Honka-

sen ja Suomalan (2009, 40–43) mukaan oppilashuolto ei tee ainoastaan yksilöllistä työtä vaan se vastaa myös koulu yhteisöstä kokonaisuutena. Tällöin oppilashuollon vastuulla on esimerkiksi koulun mielialan ja yhteishengen ylläpito. Sen tulee ennaltaehkäistä kiusaamista, päihteiden käyttöä ja koulupudokkuutta. Nuoret eivät toki välttämättä hahmota oppilashuollon yhteisöllistä tasoa, mutta esimerkiksi koulu-kiusaamiseen puuttuminen, tai puuttumatta jättäminen, kyllä huomataan. Toisena vaihtoehtona oppilashuollon vähäiselle roolille on se, että haastatteluun osallistuvat nuoret eivät vain ole kokeneet, että muut oppilashuollon palvelut olisivat kuuluneet olennaisesti heidän koulukuraattoriasiakuuteensa. Joka tapauksessa koulukuraattorityössä on pohdittava, onko oppilashuollon rooli tarpeeksi suuri ja tulisiko oppilashuollon kanssa tehdä enemmän yhteistyötä.

9 POHDINTA

Kuten jo johdannossa on todettu, koulukuraattorityö on kauaskantoista työtä ja se voi vaikuttaa nuoren elämään niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä. Koulukuraattori voi jäädä pysyvästi nuoren mieleen ja asiakkuuden oikealla tavalla hoitaminen on tärkeää. Tämän takia onkin outoa, että nuorten kokemuksia koulukuraattoriasiakkuudesta ja sen vaikutuksesta elämään ei ole tutkittu juuri lainkaan. Aihe tarjoaakin monia erilaisia lähestymistapoja. Tässä tutkimuksessa keskityttiin yleisesti toisen asteen opiskelijoihin, mutta tulevaisuudessa tutkimuksissa voitaisiin selvittää eroja lukion ja ammattikoulun opiskelijoiden välillä. Yhtä lailla voidaan verrata tyttöjen ja poikien kokemuksia. Voidaan pohtia löytyisikö näiden vertailujen kautta jotain yleistettävissä olevia asioita, jotka johtavat tietynlaiseen koulutukseen peruskoulun jälkeen tai yleistettäviä eroja lukiolaisten ja ammattikouluisten kokemusten välillä. Koulukuraattorityö on mielenkiintoinen ammatti ja sen vaikutusten tutkiminen saattaisi kehittää työtä vastaamaan entistä paremmin nuorten yksilöllisiin ongelmiin. Lisäksi tutkimukset antaisivat neuvoja, mihin asioihin koulukuraattorin kannattaa työssään kiinnittää huomiota, jotta työskentely jäisi positiivisena kokemuksena nuoren mieleen.

Koulukuraattorin työ on monipuolista työtä, johon liittyy paljon lakeja, menetelmiä ja yhteistyötahoja. Mielestäni on oppilaiden etu, että sosionomi (AMK) on nykyään pätevä toimimaan koulukuraattorina. Sosionomin koulutus huomioi yksilön elämän ainutlaatuisuuden ja sen vaalimisen. Koulutus kattaa yksilön jokaisen elämänalueen ja pohtii monista eri näkökulmista yksilön hyvinvointia, osallisuutta ja toimintakykyä haastavia ja tukevia asioita. Koulumaailmassa sosionomin osaaminen linkittyy nuoren sen hetkiseen elämään ja silloin tehtyjen valintojen vaikutukseen tulevaisuudessa. Sosionomikoulutuksen vahva asiakastyön pohja on hyvä lisä yliopistopohjaisten koulutusten joukkoon koulukuraattorien koulutustaustoissa.

Tutkimuksen tekeminen lisäsi ammatillista osaamistani monelta eri osa-alueelta. Sosionomin (AMK) koulutuksen kompetensseissa korostetaan muun muassa ymmärrystä asiakkaan tilanteen ainutlaatuisuudesta Sosionomin (AMK) tulee edistää tasa-arvoa, ehkäistä huono-osaisuutta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Kompetenssien mukaan Sosionomi (AMK) huomioi asiakkaan tarpeet ja

vahvistaa asiakkaan voimavaroja ja kannustaa niiden käyttämiseen. Hän osaa kiinnittää huomiota epätasa-arvoisiin ja syrjäyttäviin rakenteisiin. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit, 29.4.2016.) Opinnäytetyössäni korostui etenkin ajatus asiakkaan, tässä tapauksessa nuoren, tilanteen ainutkertaisuudesta. Jokainen asiakkuus oli erilainen ja ratkaisut olivat erilaiset. Koulukuraattorin työ on asiakkaan voimavarojen etsimistä ja tukemista. Koulutuksella on merkittävä rooli nuoren syrjäytymisen ehkäisemisessä ja opinnäytetyön tehtyäni näen koulukuraattorin roolin siinä entistä selkeämmin. Koulumaailman haasteet ovat moninaiset ja koulukuraattori joutuu olemaan todellinen kaikkietävä, jonka tulee hallita niin koulumaailman kiemurat, murrosiän vaikutukset nuoren elämään kuin myös laajan ja alati vaihtelevan lainsäädännön ja palvelurakenteen.

Olen jo aikaisemmin kirjoittanut yhden opinnäytetyön, joten tiesin, minkälaiseen soppaan olen pistämässä lusikkani. Edellisestä kerrasta jäi päällimmäisenä mieleen ajatus siitä, että ei kannata stressata liikaa. Opinnäytetyö on vain yksi koulutyö muiden joukossa, vaikka se onkin iso ja aikaa vievä projekti. Siitä voi kuitenkin selviytyä ja näköjään niinkin hyvin, että tekee myös toisen opinnäytetyön.

Aikaisemmasta kokemuksesta huolimatta tämänkin työn teossa oli omat haasteensa. Ensin jännitti, löytyykö haastateltavia ja sitten jännitti teorian rakentaminen. Opinnäytetyön alku painottui haastateltavien etsimiseen ja haastattelujen tekemiseen, joten teorian kasaaminen jäi vähällä. Olin mielestäni miettinyt hyvän teorian, mutta sitä kirjoittaessa jouduinkin muokkaamaan sitä. Teorian kokoamista vaikeutti hyvin paljon se, että haastattelut oli jo tehty. Teorian tuli siis sisältää sellaisia aiheita, jotka löytyivät myös haastattelumateriaalista. Jos siis vielä joskus teen kolmannen opinnäytetyön, pidän huolen siitä, että teoria on tehty ennen tutkimusmateriaalin keruuta. Oman haasteensa toi myös päätökseni tehdä opinnäytetyö yksin. Yksin ja yhdessä tekemisessä on molemmissa omat hyvät ja huonot puolensa. Tunnen kuitenkin itseni ja tapani työskennellä, joten yksin tekeminen oli oikea ratkaisu. Yhdessä tehtäessä olisi kuitenkin saanut tukea ja vastakaikua omille pohdintoilleen, nyt jäin aika paljon omien ajatusteni varaan. Onneksi sain apua ohjaavalta opettajaltani sekä koulukuraattorilta, jonka kanssa teimme yhteistyötä haastateltavien etsimisessä. Lisäksi läheiseni auttoivat parhaansa mukaan kuuntelemalla pohdintojani.

Vaikka opinnäytetyöni teossa oli omat haasteensa ja hetket, jolloin halusin heittää koko tiedoston roskakoriin, niin en vaihtaisi siitä mitään. Tein nimenomaan siitä aiheesta tutkimuksen, joka minua kiinnosti ja pidin huolen, että sen ydinidea säilyi koko ajan mukana. Koulukuraattorin työ on kiinnostanut minua sosionomiopintojen alusta lähtien ja työharjoittelu koulukuraattorin luona vain vahvisti ajatuksiani siitä, että haluan joskus työskennellä koulukuraattorina. Tuon työharjoittelun aikana myös opinnäytetyön aihe alkoi muotoutua, kun puhuimme kyseisen koulukuraattorin kanssa kuraattorin työn kauaskantoisista vaikutuksista nuoren elämässä. Yläkoulu ja samaan aikaan läpikäytävä murrosikä ovat maailma, joka minua edelleen kiehtoo. Koen, että siinä elämänvaiheessa olisi hieno päästä auttamaan nuoria, joille tulevaisuus on vielä täysin auki.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Tikkanen, T. Nuoruusiän erityisongelmia. 2000. Teoksessa: U-M. Ekebon, M. Helin, & R. Tulusto (toim.) Satayksi kouluongelmaa – opettajan käsikirja. Helsinki: Edita Oy, 114–124.
- Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Ahola, S., Galli, L. & Ikonen, S. 2009. Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa. [Verkkójulkaisu]. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus RUSE. [Viitattu: 14.7.2017.] Saatavana: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/43498/ruse2009report01.pdf?sequence=1>
- Arki, arvot ja etiikka – sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 2017. [Verkkójulkaisu]. Talentia ry. [Viitattu: 10.11.2017.] Saatavana: <http://talentia.ejulkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14. uud. p. Helsinki: WSOYpro OY.
- Dupper, D. 2002. School social work. Skills and interventions for effective practice. [Verkkokirja]. John Wiley & Sons. Saatavana: Google Books. Vaatii käyttöoikeuden.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu – opit ja opetukset. Teoksessa: Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-Kustannus, 27–44.
- France, A. 2004. Young people. Teoksessa: S. Fraser, V. Lewis, S. Ding, M. Kellert, & C. Robinson (toim.) Doing research with children and young people. London: Sage, 175–190.
- Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2017. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoiltoa. Teoksessa: A. Kananoja, M. Lähteinen, & P. Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy, 362–376.
- Hauta, T. 2017. Opinnäytetyö koulukuraattorityöstä - koulukuraattoreiden asiakasmäärät. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Ida Hautanen. [Viitattu: 1.9.2017].
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uud. p. Helsinki: Edita.

- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistonpaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, M. & Kangas, I. 2014. Haasteena koulupoissaolot – kodin ja koulun yhteistyötä kehittämässä. [Verkojulkaisu]. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö. [Viitattu: 28.7.2017.] Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82594/Haasteena%20koulupoissaolot_kodin%20ja%20koulun%20yhteistyota%20kehittamassa.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää – varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Huttunen, K & Pekkarinen, T. 2016. Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen. [Verkojulkaisu]. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. [Viitattu 22.7.2017]. Saatavana: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoruus_hallitusohjelmassa.pdf
- Huttunen, T. 2015. Kanna kuule vastuuta ihan keskenäs – kuka kantaa vastuun?. Teoksessa: L. Martikainen (toim.) Mitä se sulle kuuluu? Nuoren elämän valinnat puntarissa. Tallinna: United Press Global, 13–30.
- Ikonen, S. 2014. Koulukuraattori yläkoululaisen tukena. [Verkojulkaisu]. Lapin yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu. [Viitattu: 29.8.2017]. Saatavana: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61533/Ikonen.Satu.pdf?sequence=2>
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.
- Komiasti opintiellä- hanke. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Oulu: Nuorten ystävät. [Viitattu: 2.8.2017]. Saatavana: https://www.nuortenystavat.fi/ny/kehittamishankkeet/komiasti_opintiellä
- Korpela, N. 2012. Onhan meillä koulukuraattori tekemässä sitä oppilashuoltoa. Teoksessa: T. Karttunen & M. Strömberg-Jakka (toim.). Sosiaalityön haasteet: Tukea ammattilaisen arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus, 274–293.

- Koulukuraattori. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Ammattinetti. [Viitattu 26.9.2016]. Saatavana: http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/287_ammatti
- Kuningas, J. 2013. Imatralaisten 9. –luokkalaisten käsityksiä peruskoulun sosiaalityöstä. Saimaan ammattikorkeakoulu. [Verkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu: 29.8.2017]. Saatavana: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/65787/Kuningas_Janita.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kurki, L. 2006. Sosiaalikuraattorina koulussa. Teoksessa: L. Kurki, E. Nivala & P. Sipilä-Lähdekorpi. (toim.) Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Hakapaino Oy, 38–100.
- Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämänkouluun - ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämänkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 26.
- L 28.1.1972/66. Kansanterveyslaki.
- L 1288/2013. Laki perusopetuslain muuttamisesta.
- L 272/2005. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.
- L 22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 27.1.2006/72. Nuorisolaki.
- L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.
- L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki.
- Lämsä, A-L. 2009. Kiusaamisen muodot ja ulottuvuudet. Teoksessa: A-L. Lämsä (toim.) Mun on paha olla - näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: Ps-kustannus, 59–74.
- Martikainen, L. 2015. Nuoruus ei ole numero!. Teoksessa: L. Martikainen (toim.) Mitä se sulle kuuluu? Nuoren elämän valinnat puntarissa. Tallinna: United Press Global, 7–12.

- Mäntynen, K. 2009. Kaltoin kohdeltu lapsi sosiaalityön asiakkaana – Tarinoita lastensuojelun asiakaskokemuksista aikuisiän muistelmassa. [Verkkójulkaisu]. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Pro gradu. [Viitattu: 29.8.2017]. Saatavana: [http://uta32-
kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/80818/gradu03722.pdf?sequence=1](http://uta32-
kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/80818/gradu03722.pdf?sequence=1)
- Niskanen, V. 2013. Sovittelutyön vaikutus nuorten tekemien rikosten uusimiseen. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. [Verkkójulkaisu]. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu: 18.10.2017]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68605/niskanen_viivi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nivala, E. 2006. Koulukuraattori nuoren maailmassa. Teoksessa L. Kurki, E. Nivala, P. Sipilä-Lähdekorpi (toim.) Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 101–128.
- Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt. 22.10.2014. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu: 6.9.2017.] Saatava: <https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys/nuorten-mielenterveys/nuorten-ahdistus-ja-ahdistuneisuushairiot>
- Nuorten masennusoireilu ja masennustilat. 22.10.2014. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu: 6.9.2017.] Saatava: <https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys/nuorten-mielenterveys/nuorten-masennusoireilu-ja-masennustilat>
- Nuorten päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. 22.10.2014. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu: 6.9.2017.] Saatava: <https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys/nuorten-mielenterveys/nuorten-paihteiden-kaytto-ja-paihdehairiot>
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5. uud. p. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Osallistava oppilashuolto 2000. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 34. Helsinki: Etelä-Suomen lääninhallitus.
- Openshaw, L. 2008. Social work in schools – principles and practice. New York: Guilford Press.

- Perälä, M-L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huurre, T., Pihkala, J. & Heiliö, P-L. 2015. Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Opas 36.
- Pippuri, T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit – kvantitatiivinen tutkimus espoolaisista peruskoululaisista kuraattoripalveluissa. [Verkkójulkaisu]. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaattitutkimus. [Viitattu: 12.8.2017]. Saatavana: <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=f649c044-5af8-4736-85eb-f1e21e211f40>
- Poutiainen, P. 2006. Perheen kehitystehtävät. Teoksessa: E. Laukkanen, M. Marttunen, S. Miettinen & M. Pietikäinen (toim.) Nuoren psyykkisten ongelmien kohtaaminen. Helsinki: Duodecim, 51–58.
- Puustjärvi, A. Ei päiväystä. Onko oppilas koulukuntoinen - miten määritellään, kuka päättää?. [Ppt-esitys]. [Viitattu: 7.11.2017]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/176067_B1_Puustjarvi_Anita.pdf
- Pönkkö, M-L. & Tervonen-Rossi, R. 2009. Moniammatillinen yhteistyö lapsen ja nuoren kasvun tukemisessa. Teoksessa: A-L. Lämsä (toim.) Mun on paha olla - näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: Ps-kustannus, 145–157.
- Raatikainen, E. 2015. Lujita luottamusta – asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Rantamäki, H., Hietikko, P., Saukko, M-M. & Toikko, T. 2017. Miten nuoren koulunkäynti saadaan takaisin raiteilleen? – Kuvaus Lukkari-toimintamallin vaiheittaisesta etenemisestä. Teoksessa: T. Toikko (toim.) Komiasti opintiellä – kohti säännöllistä koulunkäyntiä. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 121, 7–19.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [Verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. [Viitattu: 21.10.2017]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Sariola, S. 2010. "Voimia, intoa ja iloista asennetta" - Kyselytutkimus vanhempien näkemyksistä koulukuraattorin työstä Jokelan alakouluilla. [Verkkójulkaisu]. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK-tutkinto. Opinnäytetyö. [Viitattu: 29.8.2017]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21292/kuraattori.pdf?sequence=1>
- Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. "Hirveesti tekijänsä näköistä". Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

- Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Ristiriitoja ja onnistumisia. Teoksessa: L. Kurki, E. Nevala, P. Sipilä-Lähdekorpi (toim.) Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 11–37.
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 29.4.2016. [PDF-tiedosto]. Sosiaalialan AMK-verkosto. [Viitattu: 25.10.2017]. Saatavana: www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Documents/Sosionomi_kompetenssit_2016.pdf
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 17.3.2017. Koulutuksen keskeyttäminen - Liitetaulukko 2. Peruskoulun koulupudokkaat lukuvuosina 1999/2000–2015/2016. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 7.8.2017]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/kkesk/2015/kkesk_2015_2017-03-17_tau_002_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 12.2.2015. Koulutukseen hakeutuminen - Liitetaulukko 1. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin 2005 - 2013. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 3.8.2017]. Saatavana http://www.stat.fi/til/khak/2013/khak_2013_2015-02-12_tau_001_fi.html
- Talentian linjaukset sosiaalihuollon henkilöstön mitoittamisesta. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Talentia ry. [Viitattu: 1.11.2017]. Saatavana: https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/06/Mitoituksen_linjaus.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomisto, T. & Salmivalli, C. & Poskiparta E. 2009. KiVassa koulussa ei kiusata. Teoksessa: A-L. Lämsä (toim.). Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Turunen, K. E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Juva: WS Bookwell Oy.
- Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Veivo-Lempinen, L. 2009. Nuoren aito kohtaaminen. Teoksessa: A-L. Lämsä (toim.) Mun on paha olla - näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 197–213.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelun teemat

Liite 2. Infokirje ja suostumussopimus vanhemmille

Liite 3. Opiskelijoiden suostumussopimus

LIITE 1 Haastattelun teemat

KOULUKURAATTORI-HAASTATTELUN TEEMAT

Tässä on muutamia teemoja, joita toivon meidän käsittelevän haastattelussa. Voit valmiiksi hieman muistella asiakkuuttasi sekä sitä mitä haluat kertoa. Teemat ovat suuntaa-antavia, keskustelumme kulkee sinne, minne se luontevasti kulkee.

1. ASIAKKUUDEN TAUSTAT

- milloin olit asiakkaana, kenen lähettämänä, minkä takia

2. KOULUKURAATTORIN KANSSA TYÖSKENTELEY

- mitä teitte kuraattorin kanssa, toimiko tämä sinun kohdalla, mitä olisit halunnut tehdä/mikä olisi toiminut sinun kanssa parhaiten, sinun ja kuraattorin välinen suhde

3. TYÖSKENTELYSTÄ JÄÄNYT KOKEMUS

- minkälainen tunne sinulla oli työskentelystä yläkoulussa, minkälainen tunne sinulla on nyt kun muistelet sitä, miksi se tunne on kenties muuttunut, mitä hyvää työskentelyssä oli, mitä huonoa

4. TYÖSKENTELEYN VAIKUTUKSET ELÄMÄÄSI

- mitä työskentelystä seurasi, esim asiakkuus jonnekin, lisäongelmia, helpotus elämään jne, mihin olisit halunnut apua

LIITE 2 Infokirje ja suostumussopimus vanhemmille

OPINNÄYTETYÖ YLÄKOULUAIKAISISTA KOULUKURAATTORIKOKEMUKSISTA

Hei! Olen Ida Hautanen, sosionomi (AMK)- opiskelija Seinäjoen Ammattikorkeakoulusta. Teen tällä hetkellä opinnäytetyötäni, jossa kerään toisen asteen opiskelijoiden kokemuksia heidän yläkouluaikaisesta koulukuraattoriasiakkuudestaan. Vierailin maaliskuun aikana muutamassa opiskelijaryhmässä ja tein pienen kyselyn koskien opiskelijoiden tietämystä heidän yläkoulun koulukuraattoristaan. Pyysin myös halukkaita ilmoittautumaan kahdenkeskeiseen haastatteluun, jossa keskustelemme heidän yläkoulun kuraattorikokemuksista. Teidän lapsenne on ilmoittanut halukkuudestaan osallistua haastatteluun. Alaikäisyyden myötä pyydän myös teiltä vanhemmilta lupaa haastatteluun osallistumiseen.

Haastattelussa keskustelemme muun muassa koulukuraattoriasiakkuuden taustoista ja syistä. Keskustelemme myös siitä, minkälainen kokemus asiakkuus oli silloin ja ovatko silloiset ajatukset ja tunteet muuttuneet tässä muutaman vuoden aikana. Auttoiko koulukuraattorin kanssa työskentely häntä vai ei, mikä työskentelyssä oli mukavaa ja mikä ei hänen kohdallaan toiminut. Haastattelujen myötä toivon löytäväni selkeitä toimintatapoja, jotka opiskelijat ovat kokeneet mieluisiksi ja näin koulukuraattorit voisivat kehittää työtään entistä paremmaksi.

Haastattelut toteutetaan toukokuun aikana Sedun tiloissa, tarkempi aika sovitaan opiskelijoiden kanssa. Tilanne tallennetaan videokameralla, mutta se kuvataan niin, ettei opiskelijaa siitä tunnusteta. Käytän videota ainoastaan vastausten taltiointia varten eikä sitä näe kukaan muu kuin minä. Kyseinen video ja aukikirjoitettu materiaali hävitetään, kun en niitä enää opinnäytetyössäni tarvitse. Haastattelu on luottamuksellinen, eli siinä kerrottuja asioita ei jaeta eteenpäin. Opinnäytetyöhön päätyvät asiat esitetään niin, ettei niistä voida opiskelijaa tunnistaa. Kaikki nämä asiat käydään opiskelijan kanssa vielä läpi ennen haastattelun aloittamista. Pyydän myös opiskelijoilta allekirjoituksen suostumuslappuun, jossa he siis antavat suostumuksensa haastattelulle. Tämän kirjeen mukana on myös teille vanhemmille suunnattu suostumuslappu, johon toivon saavani allekirjoituksenne, jos hyväksytty lapsenne osallistumisen haastatteluun. Kyseinen lappu annetaan minulle haastattelun yhteydessä.

Ohessa ovat yhteystietoni, jos teille herää kysymyksiä. Kiitoksia kovasti avustanne!

Ida Hautanen, sosionomi-opiskelija, SeAMK

LUPA HAASTATTELULLE

Annan suostumukseni lapseni osallistumiselle haastatteluun, joka videoidaan. Haastattelussa kerätään tietoa nuorten kokemuksista yläkouluikäisestä koulukuraattorityöstä.

- Haastattelua käytetään vain tutkimusmateriaalina opinnäytetyöhön.
- Haastattelu nauhoitetaan videokameralla, jonka jälkeen materiaali kirjoitetaan puhtaaksi kirjalliseen muotoon. Video ja kirjallinen haastattelumateriaali tuhoetaan, kun tarvittava aineisto on hyödynnetty opinnäytetyöhön.
- Haastattelu tapahtuu luottamuksellisesti, eikä kukaan muu kuule tai näe haastattelussa syntynyttä materiaalia kuin opinnäytetyön kirjoittajat.
- Haastateltavan henkilön henkilöllisyys ei tule julki missään vaiheessa.

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja päivämäärä

Opinnäytetyön tekijä:

Ida Hautanen

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) –tutkinto

LIITE 3. Opiskelijoiden suostumussopimus

SUOSTUMUS HAASTATTELULLE

Annan suostumukseni videonauhoitukseen haastattelun aikana, jossa kerätään tietoa nuorten kokemuksista yläkouluaikaisesta koulukuraattorityöstä.

- Haastattelua käytetään vain tutkimusmateriaalina opinnäytetyöhön.
- Haastattelu nauhoitetaan videokameralla, jonka jälkeen materiaali kirjoitetaan puhtaaksi kirjalliseen muotoon. Video ja kirjallinen haastattelumateriaali tuhotaan, kun tarvittava aineisto on hyödynnetty opinnäytetyöhön.
- Haastattelu tapahtuu luottamuksellisesti, eikä kukaan muu kuule tai näe haastattelussa syntynyttä materiaalia kuin opinnäytetyön kirjoittaja.
- Haastateltavan henkilön henkilöllisyys ei tule julki missään vaiheessa.

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja päivämäärä

Opinnäytetyön tekijä:

Ida Hautanen

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Sosiaalian koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) –tutkinto